

Π Τ Υ Χ Ι Α Κ Η Ε Ρ Γ Α Σ Ι Α

ΘΕΜΑ: ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΗ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ.

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΒΥΘ. ΚΑΡΑΛΗ

ΤΕΙ : ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ : ΣΕΥΠ

ΤΜΗΜΑ : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

ΑΘ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΑΡΙΘΜΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΥ

96

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Εισαγωγή σελ. 2
- Κεφάλαιο πρώτο: "Πολιτιστική συνειδητοποίηση-Πολιτιστική συνειδητοποίηση στην Ελληνική πραγματικότητα" σελ. 4
- Κεφάλαιο δεύτερο: "Προγράμματα για τους νέους του Υφυπουργείου Ν.Γενιάς και Αθλητισμού, του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού και της ΝΕΑΕ." σελ. 13
- Κεφάλαιο τρίτο: "Έρευνα σε πολιτιστικούς Συλλόγους της Πάτρας-Συνεντεύξεις" σελ. 20
- Κεφάλαιο τέταρτο: "Στατιστική ανάλυση επί των δεδομένων της έρευνας". σελ. 42
- Κεφάλαιο πέμπτο: "Κριτική-Συμπεράσματα επί των δεδομένων της έρευνας". σελ. 50
- Κεφάλαιο έκτο: "Γενικά συμπεράσματα-Προτάσεις". σελ. 58

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη μελέτη που ακολουθεί θα επιχειρήσουμε να παρουσιάσουμε εν ολίγοις τρία θέματα:

α) Μια θεωρητική προσέγγιση του όρου πολιτιστική συνειδητοποίηση και ειδικότερα μία περισσότερο πρακτική προσέγγιση του όρου πολιτιστική συνειδητοποίηση στην ελληνική πραγματικότητα, β) Τα προγράμματα για τους νέους, που ανήγγειλαν και υλοποιούν το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, ο Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού και οι Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμορφώσεως και γ) Μία εικόνα του τί επικρατεί από πλευράς προγραμμάτων για τους νέους σε μερικούς πολιτιστικούς συλλόγους της Πάτρας, οι οποίοι συνεργάζονται με Κοινωνικούς Λειτουργούς (-έρευνα).

Τέλος, έχοντας υπ' όψιν αυτή τη παρουσίαση, θα προσπαθήσουμε να καταλήξουμε σε μερικά χρήσιμα συμπεράσματα και προτάσεις. Θα πρέπει να τονίσουμε πως δεν κρίνουμε ούτε επικρίνουμε τις ενέργειες των κρατικών φορέων για την εφαρμογή προγραμμάτων για τους νέους, ούτε το πνευματικό και πολιτιστικό επίπεδο των νέων του Ελλαδικού χώρου.

Απλά, θα παρουσιάσουμε την κατάσταση που επικρατεί, όπως τη ζούμε σήμερα, όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικά.

Δεν θα επεκταθούμε στο θέμα του ρόλου της Κοινωνικής Εργασίας και των Κοινωνικών Λειτουργών στα προγράμματα για τους νέους για την επίτευξη πολιτιστικής συνειδητοποίησης.

Αυτό αποτελεί ένα άλλο ευρύ κεφάλαιο, στο οποίο εδώ μόνο θα αναφερθούμε. Τονίζουμε όμως πως σαν Κοινωνικοί Λειτουργοί

το θέμα της πολιτιστικής συνειδητοποίησης των νέων, πρέπει να μας προβληματίζει διαρκώς αν επιθυμούμε να φέρουμε τον τίτλο των "φορέων κοινωνικής αλλαγής".

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΗ.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πολιτιστική συνειδητοποίηση/Πολιτιστική συνειδητοποίηση
στην ελληνική πραγματικότητα.

-- θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τον όρο πολιτιστική συνειδητοποίηση που γίνεται μέρα με τη μέρα όλο και πιο επικαιρος σε μια αληθινά πλουραλιστική κοινωνία.

Ένας ορισμός ο οποίος φαντάζει ο πιο εύστοχος σύμφωνα με το πεδίο ορισμού που αναφερόμαστε είναι ο εξής:

Πολιτιστική συνειδητοποίηση είναι μια διαδικασία με την οποία τα άτομα σαν υποκείμενα που αποκτούν γνώση κατορθώνουν να έχουν μια βαθειά επίγνωση της πολιτιστικής λειτουργίας και συνεπώς να σχηματίζουν σαφή εικόνα της κοινωνικο-πολιτιστικής πραγματικότητας που τους περιβάλλει με αποτέλεσμα να έχουν τη δυνατότητα να παρεμβληθούν για να αλλάξουν την πραγματικότητα αυτή.

Είναι εύλογο ότι από τον ορισμό αυτό προκύπτει ότι απαραίτητη προϋπόθεση για να ευστοχήσει αυτή η προσπάθεια προσδιορισμού της πολιτιστικής συνειδητοποίησης πρέπει τα άτομα να είναι ικανά να αντικειμενοποιήσουν τον κόσμο που ζούν και να μπερέσουν να τοποθετήσουν τον εαυτό τους μέσα στο κόσμο αυτό αντικειμενοποιώντας και τον ίδιο τους τον εαυτό. Οι διευθύνσεις που θα οδηγήσουν σ'αυτή την κατεύθυνση, είναι ότι το άτομο θα μπορεί να κατέχει την ικανότητα να παράγει, να αποφασίζει, να δημιουργεί και κυρίως να επικοινωνεί διαλεκτικά με τον εαυτό του.

Έτσι μπορούμε να πούμε ότι:

"Συνείδηση είναι η διαλεκτική της αντικειμενοποίησης του κόσμου από τον άνθρωπο και η επέμβασή του σ'αυτόν.

Η συνείδηση όμως δεν είναι ποτέ ένας απλός στοχασμός που

(1977)

αναφέρεται σ' αυτή" (Φρέϊρε Πάουλο, Πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της ελευθερίας. Εκδόσεις Καστανιώτη 1977, σελ. 63).

Μεταξύ του κόσμου και της συνείδησης υπάρχει μια αλληλεξάρτηση υπαρξιακής σημασίας με αποτέλεσμα να μην μπορεί να υπάρχει συνείδηση χωρίς το σημείο αναφοράς της που είναι ο κόσμος, αλλά ούτε και κόσμος βιώσιμος μπορεί να υπάρξει χωρίς να προσβλέπει στον κριτικό στοχασμό της συνείδησης.

Αυτή η αλληλεξάρτηση της συνείδησης από τον κόσμο δημιουργεί όμως και τρόπους συνείδησης που είναι ιστορικά υποβλημένοι από τις κοινωνικές δομές.

Αυτό το φαινόμενο είναι πολύ σημαντικό καθώς τα άτομα διαμορφώνουν μια αντίληψη της πραγματικότητας, σύμφωνα με τις επιταγές της υπάρχουσας κοινωνικής συμβατικότητας χωρίς να μπορούν να δημιουργήσουν αμφισβητήσεις πάνω σ' αυτή.

Έτσι δεν μπορούν τα άτομα να αντικειμενοποιήσουν και συνεπώς να συνειδητοποιήσουν προβληματικές καταστάσεις και γεγονότα στην κοινωνία που ζουν.

Επεκτείνοντας αυτές τις σκέψεις πάνω στην πολιτιστική συνειδητοποίηση μπορούμε να δούμε πότε και κάτω από ποιές κοινωνικές συνθήκες τα άτομα αναλαμβάνουν πλέον πολιτιστική δράση η οποία είναι καθοριστική για την επέμβαση κοινωνικά οργανωμένων ατόμων σε ζητήματα που αφορούν τον τρόπο ζωής τους.

Μπορούμε έτσι να μεταφέρουμε το σκηνικό μιάς μερίδας λαού που επαναστατεί ενάντια στην άκαμπτη πολιτική της εξουσιαστικής ελίτ, αναλαμβάνοντας πολιτιστική δράση, στην καθημερινή κουλτούρα, όπου ο άνθρωπος βρίσκεται να είναι

εγκλωβισμένος μέσα στις επιταγές του συστήματος και υποκινείται να δραστηριοποιηθεί μόνο και μόνο για να ενισχύει άθελά του και συνεπώς να επεκτείνει αυτό το σύστημα που αποτελεί, όπως υποστηρίζουν οι καταπιεστές του, τον θεμέλιο λίθο της κοινωνικής ομαλότητας.

Από την άλλη μεριά όμως τα άτομα ξεκινώντας από μια ουτοπιστική επαναστατική ιδεολογία οργανώνονται και δρουν πολιτιστικά με τέτοιους τρόπους, ώστε να μην παραχωρούν το παραμικρό στις μεθόδους του καταπιεστικού συστήματος.

Αυτό όμως για να επιτευχθεί είναι απαραίτητη η συνοχή, η προσαρμογή και η ευελιξία της δράσης τους πάνω στις ιστορικές συνθήκες και το κυριότερο να αποκτήσουν κριτική συνείδηση γι' αυτό που κάνουν.

Στην κοινωνία που ζούμε με την πρόοδο της τεχνολογίας, της πληροφορικής και μέσα από τα σύγχρονα αυτά μέσα της κοινωνικής μέριμνας του κράτους για τους πολίτες όλα προκατασκευάζονται κι έτσι το άτομο έχει πολύ λίγες δυνατότητες για να αναπτύξει την κριτική του σκέψη.

Η κριτική συνείδηση μορφώνεται μέσα από την πράξη αυτή καθ' αυτή, η οποία αποτελεί και το σημαντικότερο αποτέλεσμα της πολιτιστικής δράσης γιατί ας μη ξεχνάμε ότι:

"η πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της συνειδητοποίησης είναι πάντα ουτοπικό εγχείρημα" (Φρέϊρε Πάουλο, ⁽¹⁹⁷⁷⁾ "πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της ελευθερίας", Εκδόσεις Καστανιώτη, 1977, σελ. 91.) ^{→ Νέα Βιβλιοθήκη Ένωστων}

Μοναδικά στηρίγματα στην πορεία αυτή, στην οποία το άτομο συνειδητοποιεί τα προβλήματα και αναλαμβάνει δράση, είναι αφ' ενός η Επιστήμη και ειδικότερα ο τρόπος θεώρησης της επιστήμης ο οποίος θα καθαργήσει τις μυθοποιήσεις και

τα κατεστημένα του συστήματος, και αφ'ετέρου η φιλοσοφική επεξεργασία της ιδεολογικής γνώσης που θα προετοιμάσει και θα ανοίξει το δρόμο για την εγκαθίδρυση μιάς καινούργιας πραγματικότητας. "Αυτή καθ'αυτή η καινούργια πολιτιστική πραγματικότητα είναι συνέχεια υποκείμενο κατάργησης για χάρη της αυξανόμενης επιβεβαίωσης των ανθρώπων. Στην πολιτιστική επανάσταση όμως, αυτή η κατάργηση που συμβαίνει ταυτόχρονα με τη γέννηση του νέου πολιτισμού στη μήτρα του παλιού" (27) ~~ξοφύρε Πάουλο, "Πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της ελευθερίας" Ενδόσεις Καστανιώτη 1977, σελίδα 98).~~

Η περιοδική αυτή διαδικασία της κατάργησης και της γέννησης μιάς πραγματικότητας, θα δημιουργήσει παράλληλα και μια κατάσταση πθότιμης μαθητικής διεργασίας που θα βοηθήσει τα άτομα να ξεφύγουν από το ρόλο της "οργανωμένης σιωπής".

Και για τα άτομα του ελλαδικού χώρου, αυτός ο ρόλος της "οργανωμένης σιωπής", τα εγκλωβίζει συχνά σε μία παθητική αποδοχή ετοίμων παρασκευασμάτων υποκουλτούρας από τη Πολιτεία ή σε ένα βίαιο ξέσπασμα εναντίωσης απέναντι στην Πολιτεία-παρασκευαστή.

Για την ελληνική πραγματικότητα οι νέοι "πρέπει" να υπακούουν και να εφαρμόζουν τους νόμους της πατρίδας.

Από τον 5ο π.χ. αιώνα στην αρχαία Ελλάδα στις Πολιτείες της Σπάρτης (κυρίως), της Κρήτης κ.ά. οι νέοι μεγαλώνουν μέσα σε αυστηρά στρατιωτικά πλαίσια. Σκληραγωγούνται, συνηθίζουν να ζουν απλά, να τρώνε λίγο, να ντύνονται λιτά, να ζουν ομαδικά, να είναι αφοσιωμένοι στη πατρίδα. Οι νέοι ασκούνται και εθίζονται σ'ένα τρόπο ζωής που εγγυάται και την προσωπική τους ανάπτυξη αλλά και την ασφαλή και αρμονική ζωή της πόλης, διαμορφώνουν μία πολεμική τάξη που υπακούει τυφλά.

Στην πόλη της Αθήνας τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά. Εδώ σκοπός της πολιτείας είναι να βοηθήσει τον άνθρωπο να σκέφτεται σωστά και να είναι ευγενής. Να έχει καλό γούστο, να είναι αξιοπρεπής, να αναπτύσσει αρμονικά το σώμα του, γυμνάζοντάς το. Οι νέοι συναναστρέφονται με τους μεγάλους, ακούν τη γνώμη τους, καλλιεργώντας σωστά το πνεύμα τους και συνειδητά. Ζουν στρατιωτική ζωή μόνο δύο χρόνια, αλλά σε περίπτωση πολέμου μέχρι τα 60 τους χρόνια, καλούνται να υπηρετούν τη πατρίδα τους.

Αργότερα όμως το ελληνικό κράτος και ο πολιτισμός του, θα επηρεάσει άλλους πολιτισμούς, θα επηρεαστεί ο ίδιος, θα γνωρίσει την υποδούλωση, για να φτάσουμε στη περίοδο 1830 και μετά. Οι νέοι πλέον αρχίζουν να εκπαιδεύονται σύμφωνα με εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο προέκυψε έπειτα από τους νόμους του 1833, 1836 και 1837, οι οποίοι δεν στηρίζονται καθόλου στις ελληνικές εμπειρίες και καταστάσεις αλλά αποτελούν μια πιστότατη μίμηση αντίστοιχων γερμανικών ή γερμανογενών προτύπων. Και η εκπαιδευτική πολιτική των τρικουπικών κυβερνήσεων στις βασικές της λεπτομέρειες δε διαφέρει και πολύ από την πολιτική των προκατόχων της.

Το εκπαιδευτικό αυτό σύστημα, το φτιαγμένο σύμφωνα με τα γερμανικά πρότυπα, επέβαλε αυστηρή πειθαρχία, περιόριζε τη φαντασία και την ελευθερία στη σκέψη των παιδιών κάτι που συνέχιστηκε για αρκετά χρόνια και επηρεάζει μέχρι σήμερα και το εκπαιδευτικό σύστημα και τη σχέση των παιδιών με το σχολείο και τη κοινωνία ευρύτερα.

Βέβαια τα επαναστατικά ξεσπάσματα της νέας γενιάς ενάντια σε κάθε μορφή παράνομης εξουσίας δεν έλλειψαν ποτέ.

Έγιναν επαναστάσεις ενάντια σε μια πολιτική χωρίς όμως να

δοθούν πολιτιστικές προεκτάσεις για αλλαγή.

Γιατί τί άλλο πέρα από παθητική αποδοχή δίχως ώριμη σκέψη είναι όταν εκατοντάδες παιδιά κάθε μέρα καταναλώνουν πολέτιμες ώρες ζωής στα ηλεκτρονικά παιχνίδια που η "υγιής κοινωνία" μας έχει διαμορφώσει πολλά απ'αυτά σε κερδοσκοπικά μικρά καζίνα;

Διαρκώς δένονται κι εξαρτώνται από χιλιάδες μικροπράγματα, προϊόντα μιας καλά στημένης καταναλωτικής κοινωνίας που απομαζώντας κάθε είδους νελαιύστερης ομορφιάς και ζωντανίας οδηγεί σε μια μεγάλη αποχαυνωτική μηχανή, απ'όπου έλοι θγαίνουν ολόϊδια ανθρωπάκια, ακίνδυνα έπως κι άν φέρονται, αφήνοντας τη κοινωνία αυτή να συνεχίσει το σκοπό της, έχοντας προηγουμένα χωρίσει τους νέους σε τρεις κατηγορίες, χωρίς αυστηρά εριακά πλαίσια: Στη μία κατηγορία τα παιδιά δεν έχουν καταλάβει τίποτα απ'όλα αυτά και συνεχίζουν μια ζωή ήσυχη, σύμφωνα με τα είδη της κοινωνίας τους, ακούνε "φτηνή" μουσική χωρίς υψηλές αξιώσεις και απαιτήσεις.

Ο κόσμος τους είναι το πολύχρωμο σπορ νεανικό ντύσιμο, τα βιντεοπαιχνίδια, τα φαστ φούντ, το μοντέρνο χτένισμα, το κατάλληλο άρωμα. Πρόκειται για μία εφουσηχασμένη και ευτυχησμένη νέα γενιά και συγχρόνως άδεια κάπου στο βάθος της ψυχής τους. Στην άλλη κατηγορία τα παιδιά κάπου έχουν συνειδητοποιήσει το που και το πως ζούνε. Αυτή η πραγματικότητα δεν τους εκφράζει, τους πνίγει, αλλά συνάμα αισθάνονται τόσο παγιδευμένοι και αδύνατοι να κάνουν κάτι να αλλάξει αυτό το κατεστημένο, και τελικά δεν κάνουν τίποτα.

Κάπου αισθάνονται πως μόνο αυτοί έχουν δει έτσι τη κατάσταση και καθλώνονται σε μια μοναξιά γεμάτη αδιέξοδα, αδύναμο να ηρεμηθούν και ν'αλλάξουν τη πραγματικότητα που τους περιβάλλει, ανίκανοι να συνδιαλαγούν ακόμη και με τον εαυ-

τό τους.

Και σε μία άλλη κατηγορία ανήκουν τα παιδιά που απλά αυτό που ζουν δεν τους αρέσει, χωρίς να το έχουν πολύ φιλοσοφήσει. Και θέλουν να αντιδράσουν χρησιμοποιώντας τη σωματική τους δύναμη που όταν την ενώνουν πολλοί μαζί γίνεται τρομακτική υπό την ανεξέλεγκτη σκέψη του μυαλού τους. Δημιουργούν τη δικιά τους κουλτούρα. Φορούν εκκεντρικά ρούχα και αξεσουάρ μέχρι η κοινωνία μας να δώσει σ'αυτά μία κάπως πιο "σωστή" εμφάνιση, να μας τα επιβάλλει σαν μόδα, οπότε θα φάχνουν τα παιδιά για άλλα σύμβολα, πετούν πέτρες, σπάζουν, βρίζουν, φωνάζουν.

Η Αστυνομία τους κυνηγά, αλλά το πανέξυπνο σύστημα χαμογελά γιατί στα πρόσωπά τους βλέπει την ακόνα ενός τέλειου μελλοντικού στρατού.

Υπάρχει βέβαια και ο αριθμός εκείνων των παιδιών που φορώντας πολιτικές παρωπίδες, υπό τη σημαία μιάς πολιτικής παράταξης, φανατισμένοι αγωνίζονται για το κόμμα και την επικράτησή του. Πρόκειται για παιδιά που όλο και πιο μικρά αρχίζουν να μπαίνουν ενεργά στο χώρο των πολιτικών νεοκαιών χωρίς να έχουν αποκτήσει ακόμα πολιτική συνείδηση. Οι "μεγάλοι" όμως δεν ενδιαφέρονται να βοηθήσουν τους νέους να διαμορφώσουν τη κριτική τους σκέψη, παρά με το πως θα αυξηθεί σε έμφυχο υλικό ο στρατός των φανατισμένων μικρών οπαδών που δουλεύουν αγνοώντας πολλές φορές ακόμη και την οικογένεια και την εκπαίδευσή τους.

Το σύστημα λοιπόν είναι ο κύριος υπεύθυνος για την ανυπαρξία πολιτιστικής συνειδητοποίησης των νέων στον τόπο μας. Όλα προσφέρονται προκατασκευασμένα, έτοιμα, οι άνθρωποι δεν προλαβαίνουν ούτε να σκεφτούν: η πολιτεία θα τους προλάβ-

βει ακόμα και σ' αυτό.

Πέβαια τελευταία γίνονται πολύ καλές προσπάθειες να βοηθηθούν οι νέοι μέσα από ενδιαφέροντα προγράμματα, να αναπτύξουν τη κριτική σκέψη και να σκεφτούν ελεύθερα και δημιουργικά, να προβούν σε ενέργειες αλλαγής της κατεστημένης πραγματικότητας.

Θα αναφερθούμε στα προγράμματα αυτά των κρατικών φορέων, προσπαθώντας να μη κάνουμε σημαντικές παραλείψεις.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΤΟΥ ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΝΕΑΣ ΓΕΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ,

ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΔΙΕΣΧΟΛΗΣΕΩΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΛΑΙΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού με τη συνεργασία των Δήμων και Κοινοτήτων διοργάνωσε αθλητικά προγράμματα ανάλογα με τις ηλικίες και το φύλο.

- Για παιδιά 6 ως 12 χρόνων υπάρχει το πρόγραμμα "Αθλητισμός και Παιδί".

".για τη προώθηση της φιλίας,.για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και άμιλλας,.για την καθιέρωση του αθλητισμού στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου,.για σύμμετρη ανάπτυξη σώματος και πνεύματος,.για την θεμελίωση της αθλητικής παιδείας στη χώρα μας. Περιλαμβάνει:

.παιδαγωγικά παιχνίδια,.στίβο,.αθλοπαιδιές (μπάσκετ,βόλεϋ κ.ά.),.καλύμψηση,.γυμναστική κ.ά. Τα παιδιά μπορούν να αθλούνται στις παιδικές αυλές ή κέντρα νεότητας των δήμων,.στις αυλές των σχολείων,.στα δημοτικά εθνικά γυμναστήρια,.στις αίθουσες πολλαπλής χρήσεως των σχολείων,.σε διαμορφωμένους ανοιχτούς χώρους. Το πρόγραμμα προετοιμάζεται και εφαρμόζεται από ειδικευμένους καθηγητές και σπουδαστές της Φυσικής Αγωγής".

("Αγαζώ τον αθλητισμό και προσπαθώ",Ενημερωτικό φυλλάδιο Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού.)

- Για τις γυναίκες υπάρχει το πρόγραμμα "Γυναίκα και Αθλητισμός-Κίνηση και Ζωή", για μια "θετική προοπτική ισότητας και στο θέμα του αθλητισμού" (Συνέδριο Νεολαία και Τοπική Αυτοδιοίκηση,Για το δικαίωμα στον αθλητισμό,πρακτικά συνεδρίου, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού).

- Για τους νέους ηλικίας 12 ως 15 χρόνων υπάρχει το πρόγραμμα "Νέοι και χορός, ρυθμός και κίνηση" που σκοπεύει "στην προσέγγιση των νέων με τη κίνηση και το χορό,στη βελτίωση της σωματικής τους διάπλασης, στην ανάπτυξη της

αίσθησης του ρυθμού. Παράλληλα δίνει τη δυνατότητα σε κάθε νέο να αναπτύξει την πρωτοβουλία, να αποκτήσει το αίσθημα της προσωπικής ελευθερίας και να λειτουργήσει αρμονικά με το κοινωνικό σύνολο. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει μαθήματα χορευτικής κίνησης συνοδεία μουσικής μοντέρνων συνθετών σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους.

Ειδικοί δάσκαλοι χορού διδάσκουν τα μαθήματα της χορευτικής κίνησης και του ρυθμού" ("Νέοι και χορός, Ρυθμός και κίνηση" Ενημερωτικό φυλλάδιο Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού).

Όπως οι ίδιοι οι διοργανωτές του προγράμματος δήλωσαν, "μέσα από τα προγράμματα δεν θα διδαχθούν οι "φιγούρες των μοντέρνων χορών για να τις χορέψουν καλά αργότερα οι μαθητές στις ντισκοτέκ. Αντίθετα ευελπιστούμε να απομυθεποιήσουμε τις ντισκοτέκ, προσφέροντας στα παιδιά της ηλικίας αυτής, μέσα στο σχολείο και στα πολιτιστικά κέντρα των Δήμων, τη μουσική και το χορό που αλλού αναζητούσ" ("Νέοι και χορός, Ρυθμός και κίνηση στη συνέντευξη τύπου, Τετάρτη 27 Μάρτη Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού).

- Κέντρο πληροφόρησης νεότητας. Το κέντρο παρέχει πληροφορίες στο νέο πολίτη. "Είναι δυνατόν να του παρέχει οποιαδήποτε πληροφορία. Μπορεί να του διευκολύνει την απόφασή του για τις σπουδές του, την επιμόρφωση, το επάγγελμα, τη δουλειά, τη συμμετοχή, τη ψυχαγωγία, τις διακοπές, την άθλησή του κλπ....

Το κέντρο έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε να λειτουργεί και ως πολύπλευρο Πολιτιστικό Κέντρο.

Το κέντρο πληροφόρησης έχει σχεδιαστεί για να είναι πολλαπλής χρήσεως. Εκτός δηλαδή από την καθαρή πληροφόρηση

υπάρχει χώρος για εκθέσεις-Εικαστικές, Βιβλίου κλπ, καθώς και ενημέρωση του έργου του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, μέσα από έκθεση αφισσών... Οι υπηρεσίες που παρέχονται προέρχονται απ'όλες τις λειτουργίες του Δημοσίου και από όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού-Πολιτισμός, Ελεύθερος Χρόνος, Απασχόληση, Παραγωγικές πρωτοβουλίες, Κοινωνική Προστασία, Αγωγή και Αρωγή, Παιδεία, Οικολογικές Πρωτοβουλίες Νέων Κοινωνικός Τουρισμός Νέων, Αθλητισμός, Φοιτητικές και Εκπαιδευτικές Εστίες κλπ.

Επίσης με όλα τα κυρίαρχα προβλήματα των νέων, έτσι όπως έχουν τεθεί στη πράξη, δηλαδή: Στρατολογικά, Ανεργία, Εκπαίδευση, Μετεκπαίδευση, Υποτροφίες. Τέλος με μορφωτικές και άλλες εκδηλώσεις άμεσου ενδιαφέροντος-Φεστιβάλς, κονσέρτα, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κ.ά. (Κέντρο Ενημέρωσης Νεότητας Ενημερωτικό φυλλάδιο Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού).

- Κέντρα Νεότητας, Εναλλακτικοί χώροι για τον ελεύθερο χρόνο. Μέσα στο χάος και στην υποβάθμιση των μεγάλων αστικών κέντρων ή στην πολιτιστική πενία της επαρχίας, τα Κέντρα Νεότητας, έχουν τη δυνατότητα να λειτουργήσουν σαν Πολιτιστικές μονάδες που θα προσφέρουν στους νέους ένα χώρο αισθητικά μελετημένο και λειτουργικό μέσα στον οποίο θα μπορούν κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου τους, να ψυχαγωγούνται, συζητούν και προβληματίζονται ...

Στόχος μας λοιπόν είναι, μέσα από τα Κέντρα Νεότητας, οι Νέοι να επανακτήσουν την ικανότητα να ψυχαγωγούνται με δημιουργικό και απελευθερωτικό τρόπο.

Να αναδείξουν με τη δουλειά τους, εναλλακτικούς χώρους δικούς τους και προγράμματα ... Στα Κέντρα Νεότητας οι νέοι έχουν τη δυνατότητα όχι μόνο να παρακολουθήσουν σαν θεατές Πολιτιστικά γεγονότα, αλλά να έρθουν σε επαφή και να ανακαλύψουν τα μυστικά της τέχνης που τους ενδιαφέρει παρακολουθώντας ειδικά μαθήματα" ("Κέντρα Νεότητας, Εναλλακτικοί χώροι για τον ελεύθερο χρόνο" Ενημερωτικό φυλλάδιο Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού).

- Βιβλιοθήκη για παιδιά και εφήβους. Είναι ένα πρόγραμμα του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. "Το Υφυπουργείο ενισχύει τους Δήμους ή τις Κοινότητες που επιθυμούν να ιδρύσουν μια βιβλιοθήκη, ενώ συνάμα το Κέντρο Παιδικού και Εφηβικού βιβλίου με τη δράση του βοηθάει τις βιβλιοθήκες να διατηρούν και να ανεβάζουν το καθημερινό επίπεδο της λειτουργίας τους... Βασική αρχή που διέπει τη λειτουργία και τη ζωή των παιδιών μέσα στη βιβλιοθήκη είναι η ελευθερία.

Τα παιδιά αφήνονται ελεύθερα να ανακαλύψουν τα βιβλία που τα ενδιαφέρουν, να διαβάσουν εκείνα που επιθυμούν και να χρησιμοποιήσουν με άνεση τη βιβλιοθήκη.

Ο ρόλος των βιβλιοθηκάρων είναι να δημιουργούν τις κατάλληλες συνθήκες και να βοηθούν τα παιδιά, παρέχοντας τις απαραίτητες πληροφορίες, κάνοντας προτάσεις, παίζοντας μαζί τους, διαβάζοντας και συζητώντας...

Κάθε μήνα η βιβλιοθήκη έχει ένα πρόγραμμα ή πιο σωστά ένα πλαίσιο προγραμμάτων. Γίνεται δηλαδή προσπάθεια να κινηθεί το ενδιαφέρον των παιδιών προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις και να έλθουν σε επαφή με το σύνολο των βιβλίων που διαθέτει η βιβλιοθήκη... Η βιβλιοθήκη γίνεται έτσι ένας εύρυτε-

ρος πολιτιστικός φορέας που με άξονα το βιβλίο και τη χαρά της ανάγνωσης επιτελεί ένα σημαντικό μορφωτικό έργο".

("Βιβλιοθήκη για παιδιά και εφήβους" Ένα πρόγραμμα του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού. Ενημερωτικό φυλλάδιο Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού).

- Οι Υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), "βοηθούν τους νέους και τις νέες να διαλέξουν το επάγγελμα που ταιριάζει περισσότερο στις προτιμήσεις τους, στις ικανότητες και στο χαρακτήρα τους" (Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού Υπηρεσίες Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Διεύθυνση Επαγγελματικού Προσανατολισμού, Ενημερωτικό φυλλάδιο).

"Ο επαγγελματικός προσανατολισμός υλοποιείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Οργανισμού, με τη παροχή επαγγελματικής συμβουλών, με την επιλογή υποψηφίων για επαγγελματική εκπαίδευση ή αποκατάσταση, με την ενημέρωση γύρω από τα επαγγέλματα και με τη φροντίδα για ορθή τοποθέτηση σε κατάλληλη εργασία των ατόμων που μπαίνουν για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας". ("Τι είναι και τι προσφέρει ο ΟΑΕΔ, Η ταυτότητα του ΟΑΕΔ", ΟΑΕΔ, Αθήνα Ιούλιος 1983).

- Τα προγράμματα της Λαϊκής Επιμόρφωσης "καταρτίζονται από τις Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμόρφωσης, αφ' ενός από εκπροσώπους κρατικών Επιμορφωτικών φορέων, όπως ο ΟΑΕΔ, το ΒΑΚΕΠΑ, ο Ε.Ο.Π κ.ά. και αφ' ετέρου από εκπροσώπους Μαζικών φορέων και Παραγωγικών τάξεων (όπως Τοπική Αυτοδιοίκηση, Εργατικά Συνδικάτα, Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, Πολιτιστικοί Σύλλογοι, Επιμελητήρια κ.λ.π.). Οι μαζικοί φορείς δηλαδή, συμμετέχουν ουσιαστικά στην κατάρτιση των Προγραμμάτων, σύμφωνα με τις ανάγκες του χώρου τους και της συγκεκριμένης πε-

ριοχής". (Συνέδριο Νεολαία και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Για το δικαίωμα στη μόρφωση, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, Πρακτικά συνεδρίου). Στις Νομαρχιακές Επιτροπές Λαϊκής Επιμορφώσεως, λειτουργούν τμήματα εκμάθησης γραφομηχανής, στενογραφίας, ξένων γλωσσών, πυρογραφίας, Ξυλογλυπτικής, δημοσιογραφίας, κοπτικής ραπτικής κ.λ.π.

Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η υπεύθυνος της ΝΕΑΕ Νομού Μαγνησίας, παρατηρείται μεγαλύτερη συμμετοχή νέων στα χορευτικά και μουσικά τμήματα, στις ξένες γλώσσες κ.λ.π.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ρ Ι Τ Ο

ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΗΘΑΙΤΙΣΤΙΚΟΥΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ
ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

- ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Πάτρα Απρίλιος - Μάιος '85

Η έρευνα έγινε σε πέντε Συλλόγους της Πάτρας που οργανώνουν διάφορα κοινοτικά προγράμματα και ασκούνται σ' αυτούς εκπαιδευόμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί.

Ο ένας απ' αυτούς δεν είναι Σύλλογος αλλά είναι πρόγραμμα κοινοτικής ανάπτυξης που εφαρμόζει η ίδια η κοινότητα, η κοινότητα Βραχνεΐκων. Οι άλλοι σύλλογοι είναι:

Ο Εκπολιτιστικός και Εξωραϊστικός Σύλλογος Εργατοϋπαλλήλων Κατοικιών Ιτεών, Πατρών και Περιοίκων, ο Εκπολιτιστικός και Εξωραϊστικός Σύλλογος Ταραμπούρα, ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Μπεγουλακίου και ο Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βλατερού.

Χρησιμοποιήθηκαν πέντε διαφορετικά ερωτηματολόγια για:

A. Τα μέλη των Διοικητικών Συμβουλίων των συλλόγων και τον Πρόεδρο της κοινότητας Βραχνεΐκων.

B. Τις υπεύθυνες καθηγήτριες της πρακτικής των σπουδαστών στους συλλόγους. Γ. Τους υπεύθυνους διαφόρων προγραμμάτων για τους νέους. Δ. Τα μέλη που απασχολούνται στα προγράμματα για τους νέους και Ε. Τους σπουδαστές που κάνουν την πρακτική στους Συλλόγους αυτούς.

Συνολικά απάντησαν 26 άτομα: 3 που είναι μέλη Διοικητικών Συμβουλίων των συλλόγων, 5 που είναι υπεύθυνοι καθηγητές της πρακτικής των σπουδαστών, 5 που είναι υπεύθυνοι των διαφόρων προγραμμάτων για τους νέους, 6 που είναι μέλη στα διάφορα προγράμματα για τους νέους και 7 που είναι σπουδαστές που ασκούνται στους συλλόγους.

Για την έρευνα αυτή εργάστηκα μόνη μου, με τη βοήθεια πάντα του υπευθύνου για την πτυχιακή μου, καθηγητή, γι' αυτό και δεν υπήρχε η δυνατότητα να δοθεί μεγαλύτερο εύρος. Το ότι επίσης οι σύλλογοι, κατά κύριο λόγο υπολειπόμενοι

από άποψη οργάνωσης, ήταν ένα ακόμη εμπόδιο. Ήταν πολύ δύσκολο να συναντήσω μέλη από τα διοικητικά συμβούλια ή υπευθύνους των προγραμμάτων.

Σ' ένα Σύλλογο (Ελατερού) το μοναδικό πρόγραμμα για τους νέους είχε σταματήσει λόγω καλοκαιρικών διακοπών.

(Σημείωση: η έρευνα έγινε Απρίλιο-Μάϊο) κι έτσι δεν μπόρεσα να μιλήσω ούτε με τα μέλη του προγράμματος, ούτε με τους υπευθύνους.

Παρ' όλα αυτά τα εμπόδια και τις αντικειμενικές δυσκολίες, προσπάθησα να παρουσιάσω μιά όσο το δυνατόν πιο αντιπροσωπευτική εικόνα της κατάστασης που επικρατεί γύρω από το θέμα: "Προγράμματα για τους νέους στην κοινότητα".

- Α. Συνεντεύξεις με μέλη των διοικητικών συμβουλίων των συλλόγων/προγραμμάτων κοινότητας ανάπτυξης.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.

1. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή προγράμματα, που αφορούν τη νεολαία και ποιά είναι αυτά;
2. Ποιές είναι οι γενικές εντυπώσεις σας για τα προγράμματα αυτά (αξιολόγηση σε κλίμακα α. επίτευξη στόχων, β. Συμμετοχής).
3. Είχατε στο παρελθόν παρόμοια προγράμματα που για κάποιο λόγο σταματήσανε και γιατί σταμάτησαν.
4. Μήπως σχεδιάζετε στο μέλλον την έναρξη παρόμοιων προγραμμάτων και ποιά είναι αυτά.
5. Υπάρχει συνεργασία με άλλους φορείς για νεολαϊστικά προγράμματα και τί είδους συνεργασία υπάρχει.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Γαμίας Εκπαιδευτικού και Εξωραϊστικού Συλλόγου Εργατοϋπαλληλικών Κατοικιών Ιτεών Πατρών και περιόρων.

1. Η πολιτιστική επιτροπή έχει προωθήσει και λειτουργεί σήμερα προγράμματα που αφορούν τη νεολαία: προγράμματα εκμάθησης δημοτικών χορών, ύπαρξη θεατρικού και μουσικού τμήματος. Η επιτροπή γυναικών και η επιτροπή περιβάλλοντος οργανώνουν εκδηλώσεις, συζητήσεις, ομιλίες πάνω σε θέματα που αφορούν τη νεολαία.

2. Οι στόχοι μας, άνθος του πολιτιστικού επιπέδου πλησίασμα εκπαιδευτικό της νεολαίας, ευκαιρία στους νέους για έκφραση και δημιουργία, σιγά σιγά εληφούνται. Είναι κάτι για το οποίο γίνονται ακόμη προσπάθειες. Από πλευράς συμμετοχής, δεν είναι η καλύτερη που θα μπορούσε να υπάρχει. Απλά θέλουμε και στοχεύουμε σε μια όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συμμετοχή.

3. Στο παρελθόν υπήρχαν και αθλητικά προγράμματα, τα οποία σταμάτησαν γιατί ο σύλλογος (σαν Εκπολιτιστικός και Εξωραϊστικός μόνον) δεν είχε την δυνατότητα να χορηγεί αθλητικές καρτέλες στα παιδιά που πέρναν μέρος στα προγράμματα αυτά. Ήταν κάτι που τα ίδια τα παιδιά ζητούσαν. Έως ότου λοιπόν αλλάξει το καταστατικό του συλλόγου και ο σύλλογος γίνει και αθλητικός, δεν θα λειτουργούν τα αθλητικά τμήματα.

Παλιά επίσης υπήρχαν και τμήματα εκμάθησης γραφομηχανής, κοπτικής ραπτικής, χαλκογραφίας, ζωγραφικής τα οποία όμως σε κάποια στιγμή σταμάτησαν γιατί δεν υπήρχε συμμετοχή. (Προγράμματα της ΝΕΛΕ).

4. Κατ' αρχάς θα επαναλειτουργήσουμε τα αθλητικά προγράμματα. Πρόκειται ακόμη να δημιουργήσουμε δανειστική βιβλιοθήκη και πολιτιστικό στέκι, κάτι που ήδη προχωράει στην υλοποίηση του, για συνάξεις-συζητήσεις των νέων.

5. Η νομαρχία μας βοήθησε κάποτε μ' ένα μικρό χρηματικό ποσό. Ο Δήμος είναι αυτός που μας βοηθάει συχνά με χρηματικές βοήθειες άδειες κ.λ.π.

Συμβουλευτική βοήθεια μας παρέχει η ΟΓΕ, η οποία αρκετές φορές πρόθυμα συνεργάστηκε μαζί μας (παροχή έντυπου υλικού ή κινή-

ματογραφικού κ.λ.π.)

Πρόεδρος κοινότητας Βραχνείων.

1. Υπάρχουν αθλητικά προγράμματα (μπάσκετ) ομάδες θεάτρου και τζαζ-μογραφίας-χαλκογραφίας.
2. Τα προγράμματα για άμεση πρακτική εφαρμογή έρχονται πρώτα, από πλευράς συμμετοχής (εκδηλώσεις κ.λ.π) ενώ τα θεωρητικά χαλαίνουν εκεί τα αποτελέσματα είναι μακροπρόθεσμα, και ο κόσμος δεν είναι ακόμη έτοιμος να τα κατανοήσει.
3. Όχι.
4. Έχει ξεκινήσει ήδη η διαδικασία για τη δημιουργία ενός στεκιού για τους νέους, όπου θα μαζεύονται για να περνούν ευχάριστα τον ελεύθερο χρόνο τους, να συζητούν κ.λ.π.
5. Ναι, υπάρχει πολύ καλή συνεργασία με τον Εκπολιτιστικό σύλλογο της κοινότητας του αθλητικό σύλλογο, το Γυμνάσιο. Επίσης η ΝΕΑΕ, είναι αρκετά συνεργάσιμη, η οποία μας στέλνει δασκάλους κ.λ.π. Με το Δήμο δεν υπάρχει συνεργασία. Η Νομαρχία είναι αυτή που βοηθά-όχι συχνά βέβαια - οικονομικά.

Πρόεδρος Εκπολιτιστικού συλλόγου Βλατερού.

1. Στοχεύοντας στην ανάπτυξη και διάδοση του Ελληνικού Λαϊκού Πολιτισμού, δημιουργήσαμε και υπάρχει πρόγραμμα εκμάθησης δημοτικών χορών. Επίσης η επιτροπή που είναι αρμόδια για τις πολιτιστικές εκδηλώσεις, διοργανώνει και εκδηλώσεις που ενδιαφέρουν τους νέους. (Δεν έχω αυτή τη στιγμή να φέρω ένα συγκεκριμένο παράδειγμα)
2. Ο βασικός και κύριος στόχος μας, δηλ. η διάδοση του Ελληνικού λαϊκού πολιτιστικού, δε μπορούμε να πούμε πως έχει εκπληρωθεί πλήρως. Είναι κάτι που θα πάρει πολύ καιρό ακόμη.
- Ο στόχος μας όμως για τη δημιουργία χορευτικού συγκροτήματος, που να λαμβάνει μέρος σε εκδηλώσεις κ.λ.π., έχει επιτευχθεί. Όσο για τη συμμετοχή έχουμε αρκετά μεγάλη και στις εκδηλώσεις όταν κάνουμε και στο χορευτικό (50 άτομα περίπου).
3. Ναι. Ήρχαν προγράμματα ενημέρωσης της νεολαίας πάνω σε κοινωνι-

νικά θέματα.

Γινόταν διαλέξεις, συζητήσεις κ.λ.π. Βέβαια το πρόγραμμα δε σταμάτησε τελείως, αλλά έχει παραμεληθεί. Τα άτομα που εργαζόταν πάνω σ' αυτά τα προγράμματα, δεν είχαν αρκετό ελεύθερο χρόνο ώστε να μπορούν να δουλέψουν, και εκτός αυτού υπήρχαν οικονομικά προβλήματα που ακόμα δεν έχουν ξεπεραστεί.

4. Σκεφτόμαστε να δημιουργήσουμε ομάδες θεάτρου και μουσικής. Επίσης θέλουμε να βοηθήσουμε το τοπικό αθλητικό σύλλογο, για τη διάδοση του αθλητισμού με συζητήσεις, ειδικές ομάδες κλπ.

5. Από πλευράς κρατικών φορέων

(Υπουργείων-Νομαρχίας) δεν υπάρχει ανταπόκριση στις εκλήσεις μας. Βέβαια ο Δήμος είναι αρκετά συνεργάσιμος, μας δίνει τις άδειες που ζητάμε για εκδηλώσεις κ.λ.π.

Η ΝΕΑΕ συνεργάζεται μαζί μας, αλλά η βοήθειά της δεν είναι απόλυτα θετική. Μας στέλνει δασκάλους για το χορό, όμως πρόκειται για άτομα που δεν ξέρουν πολλά πράγματα, δεν είναι άτομα που έχουν τις δυνατότητες και ικανότητες να μας βοηθήσουν σοβαρά. Και αυτή η προχειρότητα αφορά τη ΝΕΑΕ που δε φροντίζει να εκπαιδεύει ορισμένους ανθρώπους, ώστε να μπορούν αυτοί μετά να μας βοηθήσουν ουσιαστικά. Και για να επανέλθω στο υπουργείο δεν μας έχει δώσει καμιά οικονομική ενίσχυση γι' αυτό και αντιμετωπίζουμε πάρα πολλά προβλήματα.

Β: Συνετεύξεις με τις υπεύθυνες καθηγήτριες της πρακτικής των σπουδαστών στους συλλόγους.

Ερωτηματολόγιο.

1. Κοινωνικό πρόγραμμα που εποπτεύεται.

2. Πόσο χρόνο ασχολείστε με την εποπτεία στη συγκεκριμένη κοινότητα; Πάλιότερα ασχολούσασταν σε παρόμοια προγράμματα και αν ναι για πόσο χρόνο;

3. Πως αξιολογείτε τα προγράμματα που υπάρχουν για τη νεο-

λαία; (αν υπάρχουν).

4. Σε ποιά σημεία εντοπίζετε το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού στα νεολαιϊστικά προγράμματα;

5. Υπήρξαν για σας αρνητικές εμπειρίες κατά τη προσπάθειά σας ανάμιξης στα προγράμματα που απευθύνονται στη νεολαία της κοινότητας;

6. Τι θα θεωρούσατε ριζοσπαστική προσέγγιση, στην οργάνωση νεολαιϊστικών προγραμμάτων για τη κοινότητα;

Γ. Βραχνέϊκων.

2. Στη συγκεκριμένη κοινότητα βρίσκομαι εδώ και τέσσερα χρόνια, από τότε άρχισε να λειτουργεί σε πλαίσιο πρακτικής.

Παλιότερα δεν είχα ασχοληθεί σε κάποιο άλλο πρόγραμμα.

3. Υπάρχει ανταπόκριση και συμμετοχή. Αλλά εάν το δούμε πλατύτερα το θέμα, δεν μπορούμε να πούμε πως τα προγράμματα αυτά καλύπτουν όλες τις ανάγκες των νέων. Το κέντρο νεότητας που πρόκειται να γίνει, θα καλύψει πολλές από τις ανάγκες τους, γι' αυτό και το περιμένουν όλοι με πολύ αισιοδοξία.

4. Ο ρόλος του είναι κύρια συντονιστικός. Πέρα όμως απ' αυτό είναι και κατευθυντικός, βοηθητικός και συμβουλευτικός.

5. Όχι. Κομματικά υπάρχει ουδετερότητα, οπότε δεν δημιουργούνται προβλήματα, γι' αυτό και υπάρχει ανταπόκριση απ' όλους τους φορείς.

6. Δεν έχω να προτείνω κάτι, διότι ήδη τα παιδιά από μόνα τους προσπαθούν να υλοποιήσουν μια ωραία ιδέα τους - στέκι νεότητας. Πιστεύω πως θα ήταν πολύ υποκειμενική μια γνώμη που θα εκφραζόνταν από μένα.

- Ι. Ιτεών.

2. Από το καλοκαίρι του '82, όταν άρχισαν τα προγράμματα.

Παλιότερα όχι, δεν είχα ασχοληθεί με άλλο πρόγραμμα.

3. Πιστεύω πως στην ευσία δεν υπάρχουν ειδικά προγράμματα

μόνο για τους νέους. Απλώς τα παιδιά συνηθίζουν να συμμετέχουν στις διάφορες εκδηλώσεις ή στα προγράμματα τα οποία δεν έχουν πολύ συγκεκριμένους σκοπούς, αντίθετα, οι σκοποί τους είναι πολύ γενικοί. Επίσης στα προγράμματα αυτά οι νέοι δεν έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τις ανάγκες τους για ψυχαγωγία, αθλητισμό κ.λ.π.

Η τόσο έκδηλη και απόλυτη κομματική παυτότητα που έχει ο σύλλογος στη κοινότητα, εμποδίζει τη συμμετοχή και προέγυιση των νέων.

4. Κατ' αρχήν εντοπίζει τις ανάγκες-ελλείψεις στη συγκεκριμένη κοινότητα. Κατόπιν ο ρόλος του είναι οργανωτικός (οργανώνει όμως με τη συμμετοχή των παιδιών, δεν καθορίζει από μόνος του τα προγράμματα).

Παρέχει πληροφορίες στους υπεύθυνους των προγραμμάτων και επίσης κατέχει ρόλο κατευθυντικό-συμβουλευτικό (μέσα στα δημοκρατικά πλαίσια).

5. Ναι. Στο ξεκίνημα είχε δημιουργηθεί μία μικτή ομάδα εφήβων, που σκοπό είχε να λειτουργήσει με προγράμματα που θα άρεσαν στην ομάδα και μερικά απ' αυτά θα τα απεύθυνε και στην κοινότητα.

Αλλά, εξ' αιτίας κάποιων άστοχων χειρισμών των σπουδαστών και μίας κακής σύμπτωσης διαλύθηκε η ομάδα και δε μπόρεσε ποτέ να ξανασυσταθεί. Σ' αυτό έπαιξε ρόλο και η αρνητική στάση που κράτησε το σχολείο, η οποία δεν ήταν καθόλου υποστηρικτική για την ομάδα.

6. Να δοκιμαστούν προσπάθειες του τύπου, "σήμερα ελάτε να παίξουμε", "να πάμε περίπατο", "να δούμε ένα κινηματογραφικό έργο", και αυτό μπορεί να γίνει με παιδιά που μπορείς να συνταντήσεις σε χώρους εκτός σχολείου. Πριν τους μαζέψεις όμως θα έχεις έτοιμη την ιδέα που θα τους προτείνεις

και μετά θα τη συζητάς μαζί τους, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να αποφασίσουν γι' αυτό που θέλουν πραγματικά.

- I. Βλατερού.

2. Σ' αυτή την κοινότητα είμαι επτά χρόνια, από την αρχή δηλαδή. Παλιότερα δεν είχα ασχοληθεί σε κάτι παρόμοιο.

3. Δεν είναι ένα οργανωμένο κοινωνικό πρόγραμμα. Βρισκόμαστε ακόμα στην αρχή, δεν έχουμε προχωρήσει, εκτός βέβαια από το χορευτικό.

Προσπαθούμε να φτιάξουμε ομάδες νέων κοριτσιών, αλλά γενικά στις προσπάθειές μας αυτές βρίσκουμε ένα εμπόδιο που έχει δύο σκέλη: Από τη μία πλευρά ο σύλλογος έχει κάρει κομματική χροιά και οι κάτοικοι δεν τον πλαισιώνουν και από την άλλη πλευρά το διοικητικό συμβούλιο και τα μέλη του, είτε από αδιαφορία είτε επειδή τα προγράμματά μας δεν ανταποκρίνονται στις κομματικές του επιδιώξεις, δεν τα ενισχύει με αποτέλεσμα να μην μπορούν να υλοποιηθούν και έτσι δεν έρχονται ούτε τα άτομα εκείνα που ιδεολογικά ταυτίζονται με το διοικητικό συμβούλιο (αφού βλέπουν πως το διοικητικό συμβούλιο δεν κάνει κάτι, που να έχει άμεση σχέση με το κόμμα τους).

4. Τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού τον εντοπίζουν στους εξής τομείς: στην ενθάρρυνση των κατοίκων για συμμετοχή, στον ενημερωτικό και ερευνητικό τομέα και στον διαγνωστικό. Ο κοινωνικός λειτουργός επίσης δουλεύει με εξατομικευμένες περιπτώσεις.

5. Ναι, σχετικά με τη συμμετοχή, όπως προαναφέρθηκα.

6. Αθλητικά προγράμματα και μόνιμες υπηρεσίες συμβουλευτικής προς τους νέους.

- I. Μπεγουλάκι.

2. Δύο χρόνια, από την αρχή δηλαδή του προγράμματος. Παλιότερα δεν είχα ασχοληθεί σε άλλο πρόγραμμα.
3. Δεν υπάρχει διεύρυνση, ούτε πολλά προγράμματα (είμαστε στην αρχή άλλωστε). Η ομάδα όμως νέων που λειτουργεί τους προσφέρει πολλά πράγματα (αν και δεν έχει πολλά μέλη). Ο κόσμος όμως της κοινότητας αντιμετωπίζει με καχυποψία τη φιλία που υπάρχει ανάμεσα στα παιδιά, κάτι που δρα σαν ανασταλτικός παράγοντας στην εκτέλεση του προγράμματος.
4. Ο ρόλος του είναι κυρίως συντονιστικός, αλλά και συμβουλευτικός, βοηθητικός και κατευθυντικός.
5. Στην ομάδα νέων όχι. Με το σύλλογο όμως γενικά αντιμετωπίσαμε πολλά προβλήματα μέχρι να μας δεχθούν, να καταλάβουν τι είμαστε και τι ερχόμαστε να κάνουμε στο σύλλογο. Σιγά-σιγά όμως τα προβλήματα αυτά αρχίζουν και υποχωρούν (εξ άλλου είμαστε ακόμα στην αρχή).
6. Στο σύλλογο τώρα αρχίζουμε να αναγνωριζόμαστε. Είμαστε λοιπόν στην αρχή ακόμη γι' αυτό και δεν έχω να προτείνω κάτι συγκεκριμένο αυτή τη στιγμή.

- I. Ταραμπεύρας.

2. Το πρόγραμμα αυτό εποπτεύω τέσσερα χρόνια. Παλιότερα είχα ασχοληθεί σαν υπεύθυνος στο πρόγραμμα της αγροτικής κοινότητας Σελιά. Εκεί δεν μπορέσαμε να συνεχίσουμε λόγω διάφορων προβλημάτων (συγκοινωνίας κ.λ.π.). Ασχολούμασταν κυρίως με την αντίχρευση των αναγκών της κοινότητας. Συμμετείχα επίσης στην έρευνα που έγινε στα Βραχνέϊκα, πριν αρχίσει να λειτουργεί το εκεί πρόγραμμα.
3. Δεν υπάρχουν προγράμματα για τους νέους, εν και έχουν γίνει επανειλημμένες προσπάθειες από τη μεριά μας.

Από τη ΝΕΑΕ δεν υπάρχει καμιά βοήθεια αν και το έχουμε ζητήσει.

Το μόνο που υπάρχει αυτή τη στιγμή είναι το χορευτικό, στο οποίο μαζεύονται αρκετά παιδιά.

4. Ο ρόλος του Κοιν. Διευθυντή είναι πολύ σημαντικός και είναι κύρια συμβουλευτικός και κατευθυντικός.

5. Δεν υπάρχουν οικονομικές παροχές κι έτσι αφεθήκαμε να ασχολούμαστε μόνο με την παιδική ηλικία. Δεν υπάρχει οικονομική βάση στο σύλλογο, ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα. Επίσης κάτι άλλο που δυσχελεύει την εκτέλεση και εφαρμογή προγραμμάτων καθώς και την ευρεία συμμετοχή είναι η κομματικοποίηση που επικρατεί στο σύλλογο.

6. Να υπάρχει ένα κέντρο για τους νέους, στο οποίο τα παιδιά να ασχολούνται με οτιδήποτε τους ενδιαφέρει, να γίνεται ~~επι~~εξοικονομητική χρήση του ελεύθερου χρόνου των νέων με σωστή κατεύθυνση από ειδικούς.

Γ. Συνεντεύξεις με τους υπεύθυνους προγραμμάτων για τους νέους των συλλόγων.

Ερωτηματολόγιο.

1. Είστε μέλος του συλλόγου;
2. Είστε κάτοικος της γειτονιάς αυτής;
3. Έχετε επαγγελματική ή άλλη εξειδίκευση που σχετίζεται με προγράμματα νεολαίας;
4. Έχετε επαγγελματική ή άλλη σχέση με φορείς ή οργανώσεις που ασχολούνται με προγράμματα νεολαίας;
5. Σε ποιά ακριβώς προγράμματα είστε υπεύθυνος;
6. Ποιές οι γενικές εντυπώσεις σας από τα προγράμματα αυτά; (αξιολόγηση σε κλίμακα I. επίτευξη στόχων 2. συμμετοχής).

7. Ήσασταν στο παρελθόν υπεύθυνος σε παρόμοια προγράμματα και γιατί σταματήσατε να έστε υπεύθυνος;
8. Πρόκειται να αναλάβετε την ευθυνότητα σε παρόμοια προγράμματα και πειά είναι αυτά;

- I. Όχι.

2. Όχι.

3. Είμαι σπουδάστρια Κοιν. Λειτ. Στ' εξαμήνου. Στο πρόγραμμα που είμαι υπεύθυνη έρχεται μερικές φορές ένας καθηγητής που ασχολείται με το θέατρο και μαθαίνει στα παιδιά εκφραστική και λεκτική τεχνική.

4. Υπάρχει συνεργασία με τον εκπαιδευτικό σύλλογο, ο οποίος οργανώνει και αυτός προγράμματα νεολαίας.

5. Είμαι υπεύθυνος στη θεατρική ομάδα, Κοινωνικής Ανάπτυξης Βραχνέϊκων.

6. Δεν επιδιώκουμε να βγάλουμε ηθοποιούς, ούτε να κάνουμε μια τέλεια θεατρική παράσταση, αλλά να βοηθήσουμε τα παιδιά μέσα από την ομάδα να εκφραστούν (και μέσα από το έργο), να επικοινωνήσουν, να αναπτύξουν συνεργατικότητα και να λειτουργήσουν ομαδικά. Οι στόχοι μας αυτοί έχουν επιτευχθεί. Επίσης οι στόχοι μας για ανάληψη ευθυνών και διεκπεραίωση των υποχρεώσεών τους, έχουν κι αυτοί πραγματοποιηθεί.

Η συμμετοχή είναι πολύ ικανοποιητική.

Τώρα επειδή πρόκειται να ανεβάσουμε κάποιο έργο, στη θεατρική ομάδα απασχολούνται μόνο τα παιδιά που θα πάρουν μέρος στο συγκεκριμένο έργο.

7. Ήμουν υπεύθυνη στις ομάδες χαλκογραφίας και ζωγραφικής. Ήταν εκπαιδευόμενη όμως ήθελα να γνωρίσω και το χειρισμό μίας άλλης ομάδας, διαφορετικής.

8. Όχι.

-I. Όχι.

2. Όχι.

3. Είμαι σπυδάστρια Κοιν. Λειτουργ. Γ' εξαμήνου. Στο συγκεκριμένο όμως πρόγραμμα, έρχεται και κάποια επιμορφώτρια από τη ΝΕΛΕ. Την όλη όμως υπευθυνότητα της ομάδας την έχω εγώ. Είμαι υπεύθυνη για τη λειτουργία της, θέτω τους στόχους, διοργανώνω σε συνεργασία με τα παιδιά έκθεση των έργων τους κ.λ.π.

4. Συνεργάζομαι με τη ΝΕΛΕ.

5. Στο πρόγραμμα τζαμογραφίας-χαλκογραφίας για νέους (και ζωγραφικής για παιδιά), κοινοτικής Ανάπτυξης Βραχνέϊκων.

6. Η συμμετοχή είναι ικανοποιητική. Οι στόχοι είναι νωρίς να πούμε πως έχουν επιτευχθεί. Πάντως το πρόγραμμα δουλεύει πολύ ικανοποιητικά.

7. Όχι.

8. Όχι.

-I. Όχι.

2. Όχι.

3. Είμαι σπυδάστρια Κοιν. Λειτουργός Στ' εξαμήνου. Οι αθλητικές ομάδες όμως στις οποίες είμαι υπεύθυνη, έχουν προπονητή και ανήκουν στον αθλητικό σύλλογο Διαγόρα Βραχνέϊκων. Όμως την όλη υπευθυνότητα της ομάδας την έχω εγώ. (Είμαι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ ομάδας-προπονητή-αθλητικού συλλόγου-κοινοότητας).

4. Συνεργάζομαι με τους υπεύθυνους του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού.

5. Είμαι υπεύθυνος στην αθλητική ομάδα μπάσκετ, αγοριών και

κοριτσιών στα Βραχνέϊκα.

6. Οι στόχοι μου για αύξηση συβεργατικότητας και αύξησης της άμιλλας των παιδιών, καλλιτέρευση των σχέσεων μεταξύ προπονητή και παιδιών, ενίσχυση διαφόρων θετικών σχέσεων και ενίσχυση του ηθικού της ομάδας, έχουν εκπληρωθεί.

Από άποψη συμμετοχής, ο αριθμός είναι αρκετά ικανοποιητικός.

7. Όχι.

8. Όχι.

--I. Όχι.

2. Όχι.

3. Είμαι σπουδάστρια Κοιν. Λειτουργ. Στ' εξαμήνου.

4. Όχι.

5. Είμαι υπεύθυνος στην ομάδα νέων στο Επεγουλάκι.

6. Οι στόχοι μας, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να δημιουργούν επαφή με συνομηλίκους τους, να βρίσκουν παραδοχή, αναγνώριση, να αναλαμβάνουν κοινά έργα και να δουλεύουν συνεργατικά γι' αυτά, να παίρνουν μέρος σε αγώνες-παιχνίδια (σκάκι κ.λ.π.) και γενικά να βρίσκουν ένα τόπο ψυχαγωγίας που δεν υπάρχει στη περιοχή-έχουν εκπληρωθεί.

Στόχος μου επίσης ήταν η διεύρυνση ενδιαφερόντων των παιδιών σε πνευματικό, πολιτιστικό, ψυχαγωγικό τομέα, ο οποίος όμως δεν εκπληρώθηκε.

Τα προγράμματα αυτά πιστεύω θα βρίσκαν καλύτερη εφαρμογή σε χώρους εκτός του συλλόγου, όμως οι κλειστές αντιλήψεις των κατοίκων της περιοχής και οι παρεξηγήσεις που εύκολα δημιουργούνται δεν μας άφησαν να εφαρμόσουμε αυτά τα προγράμματα.

Η συμμετοχή των παιδιών ποικίλει από συνάντηση σε συνάντηση, με το πρόγραμμα.

Έχουμε μεγαλύτερη συμμετοχή σε ψυχαγωγικά προγράμματα (πιγκ-πογκ-σκάκι-προβολή ταινίας κ.λ.π.).

Η ομάδα είναι ανοιχτή στα μέλη, δηλ. έρχεται όποιος νέος της περιοχής ή όχι, θέλει. Η συμμετοχή κυμαίνεται από 60 (σε προβολή ταινίας), συνήθως 20, μέχρι 9 παιδιά. Νομίζω πως είναι πολύ ικανοποιητική η συμμετοχή τους, σαν αριθμός και σαν ευαισθητοποιημένο δυναμικό.

7. Όχι.

8. Όχι.

--I. Όχι.

2. Όχι.

3. Είμαι μουσικός και μέλος του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου της Πάτρας-Θεατρικό τμήμα.

4. Με το Πνευματικό Κέντρο.

5. Στο θεατρικό τμήμα, του Εμπολιτιστικού Συλλόγου Ιτεών.

6. Δεν υπάρχει μεγάλη συμμετοχή. Στη συμμετοχή αυτή υπάρχει ενδιαφέρον για το παίξιμο μόνο και δεν υπάρχει συνειδητοποίηση της επερωτής του θεάτρου, πρώτα στους ηθοποιούς και μετά στο κοινό.

Υπάρχουν πάντως δείγματα ατόμων με πολύ σωστές και καλές προοπτικές για το ρόλο σαν κοινωνικά πρόσωπα.

7. Όχι.

8. Όχι.

Δ. Συνεντεύξεις με τα μέλη των προγραμμάτων για τους νέους.

Ερωτηματολόγιο.

1. Σε ποιά προγράμματα ασχολείστε;

2. Είστε μέλη σε άλλες ομάδες, αθλητικές πολιτιστικές κλπ;

3. Σε ποιούς χώρους περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου; Σύλλογο, σπίτι, καφετέρια, καλλιτεχνικές δραστηριότητες (χορός, μουσική κ.λ.π.), ηλεκτρονικά, ντίσκο, κάτι άλλο.

4. Αξιολόγηση προσωπικής συμμετοχής στα προγράμματα.

α) Είσαι ευχαριστημένος από τη συμμετοχή σου; Αν όχι, ποιιά θεωρείς προβλήματα;

β) Γνωρίζεις αν υπάρχουν άλλοι χώροι που η δυνατότητα δημιουργικότητας και δραστηριοποίησης είναι μεγαλύτερη;

γ) Έχεις ασχοληθεί ποτέ σ'αυτούς τους χώρους; Αν ναι, που νομίζεις ότι οφείλεται η διαφορά με τα συγκεκριμένα προγράμματα; (αν υπάρχει διαφορά).

5. Αξιολόγηση σχέσεων και συνεργασίας.

α) Με τους υπεύθυνους των προγραμμάτων,

β) Με το Διοικητικό Συμβούλιο.

γ) Με τους Κοιν. Λειτουργούς.

δ) Με τον κόσμο εκτός συλλόγου (κοινότητα).

ε) Με τα άλλα παιδιά.

6. Πώς κρίνεις τη συμμετοχή των συνομηλίκων σου σ'αυτό το πρόγραμμα; Γιατί πιστεύεις πως είναι σ'αυτό το επίπεδο; (όποιο κι αν είναι αυτό).

7. Έχεις προτάσεις για καλλιτέρευση των προγραμμάτων αυτών σε ποιότητα και βαθμό συμμετοχής;

--I. Στο θεατρικό τμήμα, στα Βραχνέϊκα.

2. Όχι.

3. Στο σπίτι, και στις καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

4. α) Είμαι ευχαριστημένος από τη συμμετοχή μου. Πιστεύω πως συμμετείχα ενεργητικά σε κάθε συνάντηση.

β) Όχι. Στον Εκπολιτιστικό σύλλογο, συμμετέχω στο χορευτικό τμήμα (παραδοσιακοί χοροί). Υπάρχει διαφορά όμως.

Τα προγράμματα κοινοτικής ανάπτυξης είναι καλύτερα ως αναφορά την οργάνωση και την συνεργασία που έχουν με τους διάφορους φορείς. Σαν κοινότητα της περιοχής έχει μεγαλύτερη δυνατότητα για εφαρμογή προγραμμάτων, απ'ότι ένας σύλλογος.

5.α) Αρκετά ικανοποιητική και πολύ βοηθητική.

β) Αρκετά καλή.

γ) Αρκετά ικανοποιητική.

δ) Υπάρχει υποστηρικτική κυρίως σχέση.

ε) Με άλλα ναι, με άλλα όχι, καλές σχέσεις.

6. Η συμμετοχή είναι ικανοποιητική σ'όλες τις συναντήσεις. Σε σύγκριση με τη προετοιμασία του προηγούμενου έργου και μ'αυτό που ανεβάζουμε τώρα, είναι πολύ καλύτερη η συμμετοχή, γιατί το έργο ήταν πολύ ενδιαφέρον. Βεβαίως τα παιδιά από μόνο τους αγαπούν και ενδιαφέρονται για το θέατρο, και οι εμπειρίες από το παίξιμο των έργων, είναι πολύ σημαντικές.

7. Ρύθμιση ωρών και ημερών λειτουργίας του τμήματος και πιο συχνές πρόβες.

--Ι. Θεάτρου και μπάσκετ στα Βραχνέϊκα,

2. Όχι.

3. Στο σπίτι και στο γήπεδο, για προπόνηση.

4.α) Είμαι αρκετά ευχαριστημένος, μου αρέσει ο ρόλος που παίζω και γενικά το θέατρο. Και με το μπάσκετ είμαι ευχαριστημένος, γιατί είναι κάτι που μου αρέσει πάρα πολύ.

β) Όχι.

5.α) Η συνεργασία με τους υπεύθυνους είναι πολύ βοηθητική εκτός από μερικούς.

β) Αρκετά καλή.

γ) Πολύ βοηθητική.

δ) Καλές σχέσεις.

ε) Οι σχέσεις δεν είναι με όλους καλές.

6. Για το θεατρικό η συμμετοχή των άλλων παιδιών είναι πολύ καλή, σχεδόν ενεργητική. Ερχόμαστε όλοι σχεδόν σε κάθε συνάντηση. Δεν ξέρω ακριβώς, που οφείλεται αυτή η συμμετοχή. Πιστεύω πως ίσως οφείλεται στην καλή συνεργασία και στο ότι ήταν πολύ ωραίο το έργο.

Στο μπάσκετ υπάρχει κι εκεί συμμετοχή και αυτό γιατί όσα παιδιά συμμετέχουν το κάνουν γιατί πραγματικά τους αρέσει και εκτός αυτού, έχουμε και καλό προπονητή.

7. Δεν θα ήθελα να απαντήσω γιατί δεν έχω κάτι να προτείνω.

--I. Θεάτρου, χαλκογραφίας και τζαμογραφίας, στα Βραχνείκια.

2. Όχι.

3. Στο σπίτι και σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

4. α) Είμαι αρκετά ευχαριστημένη από τη συμμετοχή μου.

β) Δεν γνωρίζω.

5. α) Είναι πολύ εποικοδομητική.

β) Αρκετά καλή.

γ) Αρκετά καλή.

δ) Η σχέση με την κοινότητα δεν ήταν και τόσο βοηθητική, αν και υπάρχουν άτομα πολύ πρόθυμα να βοηθήσουν ηθικά και υλικά.

ε) Αρκετά φιλική και συνεργατική.

6. Η συμμετοχή των συνομηλίκων ήταν αρκετά ικανοποιητική, ειδικά στη θεατρική ομάδα, κι αυτό γιατί το έργο που διαλέξαν ήταν πολύ ενδιαφέρον. Επίσης υπήρχαν άτομα με κάποιο ιδιαίτερο ταλέντο και επίσης υπήρχε καλή συνεργασία με τους

υπεύθυνους του προγράμματος, Κοιν. Λειτουργ., πρόεδρο της κοινότητας, σύλλογο κ.λ.π.

7. Χρειάζεται ειδικός για το θέατρο που θα αφιερώνει πολλές ώρες.

Να ρυθμιστούν όσο γίνεται καλύτερα οι ώρες λειτουργίας.

Προτείνω να γίνει κάποιο νέο πρόγραμμα στο μέλλον -πηλογραφίας.

--I. Ομάδα νέων στο Μπεγουλάκι.

2. Όχι.

3. Ασχολούμαι με όλα αυτά, εκτός από τα ηλεκτρονικά.

4. α) Είμαι πολύ ευχαριστημένος, δεν έχω κανένα πρόβλημα.

β) Όχι.

5. α) Καλή συνεργασία.

β) Πολύ καλή συνεργασία.

γ) Πολύ καλή συνεργασία.

δ) Όχι πολύ καλή. Αντιμετωπίζουμε πολλά προβλήματα, γιατί παρεξηγούν τις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ μας στα μέλη των ομάδων.

ε) Όχι πολύ καλή συνεργασία.

6. Δεν υπάρχει πάντα μεγάλη συμμετοχή, κι αυτό εξαρτάται από το πρόγραμμα. Δηλ. τα παιδιά έρχονται περισσότερο όταν πρόκειται για εκδηλώσεις, εκδρομές κ.λ.π. παρά όταν πρόκειται για συζήτηση. Και αυτό οφείλεται στο γεγονός, ότι τα παιδιά στις εκδηλώσεις-εκδρομές μπορούν να κάνουν "καμάκι".

7. Όχι.

--I. Στην ομάδα νέων στο Μπεγουλάκι.

Συμμετέχω επίσης στο τμήμα Ιταλικών και δημοτικών χορών που οργανώνει η ΝΕΛΕ μέσω του συλλόγου μας, στη περιοχή.

2. Παίζω βόλεϋ στη τοπική αθλητική ομάδα του Πήγασου.

3. Τις περισσότερες ώρες μου τις περνάω στο σπρίτι, στο σύλλογο και ασχολούμαι με καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Ηλεκτρονικά και καφετέριες δεν πηγαίνω καθόλου. Ήτιστα σπάνια. Προτιμώ τα ταβερνάκια.

4.α) Είμαι ευχαριστημένη. Το πρόβλημα είναι με τους γονείς μας, που παρεξηγούν τους λόγους για τους οποίους πηγαίνουμε στο σύλλογο. Και ο σύλλογος είναι το μόνο μέρος στη περιοχή που προσφέρεται για σύναξη νέων.

β) Όχι.

5.α) Αρκετά καλή συνεργασία, είναι συζητήσιμοι άνθρωποι.

β) Οι σχέσεις μας είναι καλές, δεν υπάρχουν προβλήματα.

γ) Πολύ καλή συνεργασία. Υπάρχει οικειότητα και ενέτητα.

δ) Εγώ θέλω να βλέπω ίδιο έλο τον κόσμο. Όμως οι γονείς μας κι ο υπόλοιπος κόσμος της περιοχής-επειδή ακριβώς πρόκειται για μια κλειστή κοινωνία-ό,τι κάνεις το βρίσκουν παρεξηγήσιμο. Δεν δέχονται την προεδρευτικότητα. Κουτσουπελεύουν πολύ έντονα, πράγμα που δημιουργεί πολλά προβλήματα σε μας τα παιδιά.

Δεν μπορούν να καταλάβουν την έννοια του πολιτιστικού συλλόγου κι αυτό γιατί δεν έρχονται σ'επικοινωνία με το σύλλογο, δεν προσπαθούν να δουν τί πραγματικά γίνεται στο σύλλογο και τί μας προσφέρει.

ε) Και με τα άλλα παιδιά υπάρχει πρόβλημα. Εγώ πιστεύω πως ο σύλλογος είναι λαϊκό στέκι (ελληνική μουσική, δημοτικοί χοροί κ.λ.π.) ενώ τα παιδιά προτιμούν τη ξένη μουσική. Υπάρχει πρόβλημα πάνω στο θέμα.

6. Όπως προαναφέρθηκα, τα παιδιά ασχολούνται πολύ με τη ξένη μουσική, προσπαθώντας να δείξουν κάτι μ'αυτό, να επιδει-

χθούν. Πιστεύω πως δεν έχουν βρει το σωστό τρόπο να εκδηλώνονται.

7. Ναι, κάτι πρέπει να γίνει, αλλά δεν ξέρω τί ακριβώς μπορεί να γίνει για να τραβήξουμε περισσότερα παιδιά στο σύλλογο.

--I. Είμαι στην ομάδα νέων στο Μπερουλάκι, στα Ιταλικά και το χορό.

2. Όχι.

3. Στη δουλειά μου, στο σύλλογο, στο σπίτι και σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες.

4.α) Είμαι ευχαριστημένη. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα προβλήματα.

β) Όχι.

5.α) Υπάρχει πολύ καλή σχέση.

β) Καλές σχέσεις.

γ) Πολύ καλή συνεργασία.

δ) Όπως είπαν και τα παιδιά αντιμετωπίζουμε πολλά προβλήματα με το κόσμο, μιάς και ζούμε σε μιά αρκετά κλειστή κοινωνία που βλέπει με καχυποψία τις κάθε είδους σχέσεις που αναπτύσσουν οι νέοι.

ε) Καλές σχέσεις, σχετικά πάντα.

6. Πιστεύω πως θα μπορούσε να υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή αν υπήρχαν περισσότερα προγράμματα που να ενδιαφέρουν περισσότερα παιδιά.

7. Όχι.

Ε. Συνεντεύξεις με τους σπουδαστές Κοινωνικούς Λειτουργούς που ασκούνται στους Πολιτιστικούς Συλλόγους και τα Κοινοτικά Προγράμματα.

Ερωτηματολόγιο.

Πιστεύετε ότι η συμμετοχή σας, στα προγράμματα της κοινότητας για τη νεολαία ήταν αποδοτική;

1. ως προς την εκπαίδευσή σας (απόκτηση γνώσεων, εμπειριών κ.λ.π.)

2. ως προς τους ανθρώπους που απευθύνονται.

Α.Ι. Πάρα πολύ αποδοτική.

2. Ναι, τη στιγμή που επιτεύχθηκαν οι στόχοι που είχα για την ομάδα.

Β.Ι. Με την πρακτική μου στη κοινότητα, μπορώ να πω πως αποκόμισα γνώσεις, παραπάνω απ'αυτές που δίνονται στη Σχολή, αλλά εν τούτοις, δεν μένω ικανοποιημένη, γιατί περίμενα πολύ περισσότερα πράγματα που δεν μου δόθηκαν.

2. Πιστεύω πως ήταν μέτρια η συμμετοχή μου.

Γ.Ι. Ναι, απέκτησα γνώσεις και εμπειρίες.

2. Ήταν πολύ θετική η συμμετοχή μου για τα παιδιά. Γιατί χωρίς εμένα δεν θα λειτουργούσαν σαν ομάδα,

Δ.Ι. Απέκτησα εμπειρίες.

2. Η συμμετοχή μου δεν ήταν αποδοτική.

Ε.Ι. Όχι.

2. Όχι.

ΣΤ.Ι. Ήταν αποδοτική.

2. Ναι.

Ζ.Ι. Όχι.

2. Όχι, γιατί δεν ασχολούμαι με τους νέους.

ΕΒΘΑΔΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙ ΤΩΝ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Παρ'όλο το μικρό εύρος της έρευνας, υπάρχει η δυνατότητα να καταλήξουμε σε ορισμένα συμπεράσματα και σε μια υποτυπώδη στατιστική ανάλυση των δεδομένων.

Θα πρέπει να τονίσω ότι η δουλειά μου σαν σπουδάστρια Κοινωνική Λειτουργός σ'έναν πολιτιστικό Σύλλογο, απέβηκε θετικότερος παράγοντας για τη μικρή αυτή έρευνα.

Κάνοντας μια μικρή σύνοψη βλέπουμε πως με αθλητικά προγράμματα ασχολείται μόνο ένας σύλλογος από τους πέντε, όπως επίσης συμβαίνει και με τη μουσική και το θέατρο και τη τζαμογραφία-χαλκογραφία.

Μόνο ένας σύλλογος επίσης έχει αναπτύξει μια ελεύθερη ομάδα νέων, στην οποία γίνονται συζητήσεις, παιγνίδια, διαργανώνονται εκδρομές και εκδηλώσεις. Χαρακτηριστικό είναι πως όλοι οι σύλλογοι, έχουν προγράμματα εκμάθησης δημοτικών χορών και δημιουργούν χορευτικά συγκροτήματα. Ομάδες άλλες και προγράμματα δεν αναφέρθηκαν.

Γενικά, τα διοικητικά συμβούλια είπαν πως στους συλλόγους τους, κάνουν εκδηλώσεις που αφορούν και καλύπτουν τους νέους και κατέ κύριο λόγο πιστεύουν πως έχουν επιτευχθεί οι στόχοι τους, εκτός από το στόχο που αφορά τη μεγαλύτερη συμμετοχή νέων.

Υπήρχαν επίσης περιπτώσεις κατά τις οποίες λειτουργούσαν ενδιαφέροντα προγράμματα (αθλητικά, ενημέρωσης νέων), τα οποία σταμάτησαν εξ αιτίας διαφόρων δυσκολιών.

Σκέψεις για το μέλλον, από τη μεριά πάντα των διοικητικών συμβουλίων, υπάρχουν και κατευθύνονται κυρίως σε προγράμματα ελεύθερης συμμετοχής των νέων σ'ένα συγκεκριμένο χώρο ("στέκι") για συζήτηση-παιγνίδι κ.λ.π.

Αναφέρθηκαν επίσης σε θετική συνεργασία με το Δήμο Πατρέων

δύο σύλλογοι (πρόκειται κυρίως για οικονομική βοήθεια) και ένας με την ΟΓΒ (συμβουλευτική βοήθεια-παροχή υλικού).

Σχετικά με τη ΝΕΑΕ, ακούστηκαν δυσαρέσκειες από ένα σύλλογο, ως αναφορά τους δασκάλους χορεύ, τους οποίους ο σύλλογος πάντα έκρινε ως μη ικανούς να βοηθήσουν σοβαρά, και τη προχειρότητα που αφορά σ' αυτό το σημείο τη ΝΕΑΕ.

Στο πρόγραμμα κοινοτικής ανάπτυξης Βραχυνέικων, το οποίο αποτελεί ξεχωριστή κατά κάποιο τρόπο περίπτωση μιάς και δεν πρόκειται για σύλλογο, αλλά για πρόγραμμα της ίδιες της Κοινότητας Βραχυνέικων, αναφέρθηκαν θετικές συνεργασίες με τους τοπικούς φορείς (πολιτιστικό και αθλητικό σύλλογο, Γυμνάσιο) με τη ΝΕΑΕ, τη Νομαρχία, αλλά όχι με το Δήμο Πατρέων.

Περνώντας στις απαντήσεις των υπεύθυνων καθηγητριών και σπουδαστριών που ασκούνται σ' αυτά τα προγράμματα, εντοπίσαμε το γεγονός ότι οι συγκεκριμένες καθηγήτριες, ασχολούνται σ' αυτά από την αρχή της λειτουργίας τους ως εκπαιδευτικά κέντρα σπουδαστών Κοινωνικών Λειτουργών.

Το παλαιότερο -Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βλατερού -λειτουργεί εδώ και επτά χρόνια. Το πρόγραμμα στα Βραχυνέικα και τη Ταρραμπούρα τέσσερα χρόνια, στον Εκπολιτιστικό και Βερωαϊστικό σύλλογο Ιτεών τρία χρόνια και το νεώτερο, στο Εκπολιτιστικό Σύλλογο Μπεγουλκίου, δύο χρόνια.

Επίσης, όλες οι καθηγήτριες, εκτός μιάς, δεν έχουν ασχοληθεί στο παρελθόν με παρόμοια προγράμματα.

Αξιολογώντας οι ίδιες τα προγράμματα για τους νέους, διαπιστώνουν γενικά πως ουσιαστικά δεν υπάρχουν τέτοια προγράμματα. Γίνονται ίσως κάποιες προσπάθειες, τα παιδιά συμμετέχουν όχι σε ικανοποιητικό βαθμό και τα όσα γίνονται δεν είναι αυτά που θα καλύψουν τις ανάγκες τους.

Έγινε επίσης αναφορά και στις αρνητικές επιδράσεις στη διεξαγωγή των όσων γίνονται, της έντονης κομματικής ταυτότητας των συλλόγων, κάτι στο οποίο θα επανέλθουμε, μιάς και θα αναφερθεί περισσότερο από τις ίδιες σε άλλη ερώτηση. Σε κάποιο σύλλογο σαν ανασταλτικός παράγοντας αναφέρθηκε ο κόσμος της κοινότητας που βλέπει με καχυποψία τις σχέσεις των νέων και τα όσα γίνονται.

Πρόκειται για ανθρώπους μεγαλωμένους σε μια μικρή κοινωνία που έμαθε να ξεχωρίζει τα αγόρια από τα κορίτσια για να μη δημιουργούνται προβλήματα. Τα ίδια τα παιδιά όμως θα μιλήσουν γι' αυτό τους το πρόβλημα πιο κάτω.

Χαρακτηριστικό επίσης είναι πως ένας σύλλογος με συνεργασία επτά χρόνων με Κοινωνικούς Λειτουργούς, βρίσκεται στη ξεκίνημά του, γι' αυτό και δεν υπάρχουν στην ουσία προγράμματα για τους νέους, όπως η υπεύθυνη καθηγήτρια αυτού του συλλόγου ανέφερε.

Ο ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού τον εντοπίζουν κύρια στον συντονιστικό ρόλο και στον ερευνητικό. Επίσης στον συμβουλευτικό, κατευθυντικό, βοηθητικό, οργανωτικό και διαγνωστικό ρόλο. Ακούστηκε επίσης και η άποψη πως ο Κοινωνικός Λειτουργός στα νεολαϊστικά προγράμματα, ασχολείται και με εξατομικευμένες περιπτώσεις.

Αρνητικές εμπειρίες κατά την ανάμιξή τους στα προγράμματα για τους νέους υπάρχουν και είναι διαφορετικές για την κάθε μια, εκτός από μια εμπειρία που προέρχεται από ένα κοινό χώρο: τη κομματική ταυτότητα των συλλόγων, η οποία εμποδίζει την ευρεία συμμετοχή νέων και κατά κάποιο τρόπο κατευθύνει τα προγράμματα. Αυτό το πρόβλημα δεν υπάρχει στο Κοινωνικό Πρόγραμμα Βραχνέϊκων γιατί είναι πρόγραμμα γενικά

της κοινότητας κι όχι κάποιου συλλόγου.

Δυσκολίες επίσης και προβλήματα προέρχονται από την έλλειψη οικονομικών πόρων και από την απειρία των σπουδαστών, όπως αναφέρθηκε σε μια περίπτωση.

Σαν ριζοσπαστική προσέγγιση στην οργάνωση νεολαιΐστικων προγραμμάτων για τη κοινότητα, ακούστηκαν διάφορες απόψεις: η δημιουργία αθλητικών προγραμμάτων, μόνιμες υπηρεσίες συμβουλευτικής για τους νέους, δημιουργία στεκιού για ελεύθερες συζητήσεις-συνάξεις για αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου, δημιουργία ανοικτών προγραμμάτων για ελεύθερη συμμετοχή. Για από τις καθηγήτριες δεν θέλησε να προτείνει κάτι γιατί θεωρούσε πολύ υποκειμενική μια γνώμη που θα προερχόταν από την ίδια, Γι' αυτό και αφήνει τις ιδέες για τα παιδιά και μια άλλη γιατί θεωρεί πως βρίσκονται στην αρχή ακόμα κι έτσι δεν έχει να προτείνει κάτι συγκεκριμένο.

Από τις απαντήσεις των υπεύθυνων των προγραμμάτων για τους νέους των συλλόγων, βλέπουμε πως κανείς τους δεν είναι μέλος του συγκεκριμένου συλλόγου, ούτε κάτοικος της γειτονιάς-περιοχής του συλλόγου.

Τέσσερις από τους υπεύθυνους με τους οποίους συνεργάστηκα είναι σπουδαστές Κοινωνικού Λειτουργού και εκτός από μία που δουλεύει μόνη της το πρόγραμμα, συνεργάζονται με προπονητές, καθηγητές, επιμορφωτές της ΝΕΑΕ.

Ένας από τους υπεύθυνους είναι μουσικός και μέλος του θεατρικού τμήματος του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου της Πάτρας.

Αναφέρθηκαν συνεργασίες (διαφορετικές για τον κάθε υπεύθυνο) με το σύλλογο της κοινότητας (στη κοινότητα Βραχνείων), με τη ΝΕΑΕ, τον υπεύθυνο/αντιπρόσωπο του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού και το Πνευματικό Κέντρο

του Δήμου της Πάτρας.

Είναι υπεύθυνοι δύο απ' αυτούς σε θεατρικά τμήματα και από ένας σε πρόγραμμα τζαμογραφίας-χαλκογραφίας, αθλητισμού και σε μια ομάδα νέων ελεύθερης συμμετοχής.

Οι εντυπώσεις τους από τα προγράμματα αυτά, κρίνοντας από τις απαντήσεις των υπεύθυνων, είναι γενικά πολύ καλές.

Σύμφωνα με τους στόχους που έθεσαν, είναι ικανοποιημένοι, γιατί οι στόχοι αυτοί κατά κύριο λόγο επιτεύχθηκαν και η συμμετοχή είναι ικανοποιητική. Μόνο ένας από τους υπεύθυνους δεν είναι ευχαριστημένος από τη συμμετοχή και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Στο παρελθόν κανείς τους δεν ήταν υπεύθυνος σε κάποιο παρόμοιο πρόγραμμα μ' αυτό που είναι τώρα, εκτός από μια σπουδαστρια Κοινωνική Λειτουργό, η οποία θέλοντας να γνωρίσει το χειρισμό διαφορετικών ομάδων, είναι τώρα υπεύθυνη σε μια άλλη ομάδα απ' αυτή που ήταν στο παρελθόν.

Η τελευταία ερώτηση για το αν πρόκειται να αναλάβουν στο μέλλον την υπευθυνότητα σε μια άλλη ομάδα, είχε αρνητική απάντηση απ' όλους.

Τα μέλη των ομάδων με τα οποία συναντήθηκα, ασχολούνται στα προγράμματα που προαναφέρθηκαν και δεν είναι μέλη σε άλλες αθλητικές ή πολιτιστικές κ.λ.π. ομάδες, εκτός από ένα άτομο που είναι μέλος στη τοπική ομάδα βόλεϋ.

Τον ελεύθερο χρόνο τους τον μοιράζονται ανάμεσα στο σπίτι, στην απασχόληση με καλλιτεχνικές δραστηριότητες και το σύλλογο. Κάποιο πηγαίνει και στο γήπεδο, κάποιο άλλο μέλος εργάζεται, κάποιο προτιμά τα ταβερνάκια.

Χαρακτηριστικό είναι ότι όλα τα μέλη σχεδόν ανέφεραν πρώτα πρώτα το σπίτι, σαν χώρο όπου περνούν τον ελεύθερο χρό-

νο τους, ενώ τα ηλεκτρονικά, οι ντίσκο ή κάτι άλλο, δεν αναφέρθηκαν καθόλου.

Είναι επίσης όλα τα παιδιά ευχαριστημένα από τη συμμετοχή τους και αναφέρθηκε μόνο ένα δε κάποιο πρόβλημα σχετικά με τους γονείς τους που παρεξηγούν τους λόγους για τους οποίους πηγαίνουν στο σύλλογο.

Άλλους χώρους, εκτός συλλόγου, που η δυνατότητα δημιουργηκότητας και δραστηριοποίησης να είναι μεγαλύτερη δεν γνωρίζουν. Πάλιστα κάποιος τόνισε πως τα κοινοτικά προγράμματα είναι καλύτερα απ'αυτά των διαφόρων συλλόγων από άποψη οργάνωσης και συνεργασίας με τους διάφορους φορείς.

Αξιολογώντας τις σχέσεις τους και τις συνεργασίες τους με τους υπεύθυνους των προγραμμάτων, με το διοικητικό συμβούλιο, με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, τις βρήκαν πολύ καλές και ικανοποιητικές, ενώ με τους ανθρώπους εκτός συλλόγου (κοινότητας) εντόπισαν προβλήματα. Ο κόσμος παρεξηγεί τις σχέσεις τους (κυρίως μεταξύ των δύο φύλων) και δεν θέλει να συμβαδίσει με την προοδευτικότητα όπως την εννοούν τα παιδιά του συλλόγου.

Αναφέρθηκαν επίσης και προβλήματα που δημιουργούνται μεταξύ των παιδιών που λαμβάνουν μέρος στα προγράμματα.

Κρίνοντας τη συμμετοχή των συνομηλίκων τους σ'αυτά τα προγράμματα, οι μισοί βρήκαν ικανοποιητική τη συμμετοχή και οι άλλοι μισοί όχι. Είπαν πως υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή στις εκδηλώσεις από τα άλλα προγράμματα και υπάρχει διαφωνία απόψεων γύρω από τη μουσική και τον τρόπο ζωής.

Σαν προτάσεις για καλύτερευση των προγραμμάτων σε ποιότητα και βαθμό συμμετοχής, ειπώθηκαν η ρύθμιση ωρών λειτουργίας των τμημάτων-ομάδων, να υπάρχει κάποιος ειδικός π.χ. για

το θέατρο, να δημιουργηθούν νέα τμήματα (πηλογραφίας). Τα μισά από τα παιδιά που απάντησαν δεν είχαν να προτείνουν τίποτα.

Από μας τους σπουδαστές Κοινωνικούς Λειτουργούς, ένας πιστεύει ότι η συμμετοχή του στα προγράμματα της κοινότητας για τους νέους, ήταν πάρα πολύ αποδοτική ως προς την εκπαίδευσή του, τρεις τη βρήκαν απλά αποδοτική, δύο δεν την βρήκαν αποδοτική και ένας ναι μεν τη βρήκε αποδοτική, περίμενε όμως περισσότερα πράγματα.

Αποδοτική τη συμμετοχή τους ως προς τους ανθρώπους που απευθύνονται τα προγράμματα, πιστεύουν πως ήταν τρεις σπουδαστές, ενώ άλλοι τρεις πιστεύουν το αντίθετο. Ένας τη βρήκε μέτρια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΝΤΟ

ΚΡΙΤΙΚΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΠΙ ΤΩΝ

ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όπως φάνηκε, πολλά προγράμματα για τους νέους δεν υπάρχουν κι αυτά τα λίγα στερούνται πρωτοτυπίας. Οι δημοτικοί χοροί πρωτοστατούν σε κάθε κοινοτικό πρόγραμμα. Τους θεωρούν σαν διατήρηση της λαϊκής μας παράδοσης κι έτσι είναι.

Αλλά από τη στιγμή που τους νέους του σήμερα τους γυρίζουν στο παρελθόν και στη συνέχισή του και δεν τους δίνουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν έναν καινούργιο πολιτισμό, ένα νέο τρόπο σκέψης και ζωής, δεν μπορούμε να μιλάμε για διατήρηση της λαϊκής μας παράδοσης, αλλά για μια στείρα εμμονή στο χθές, χωρίς προοπτικές για το μέλλον.

Το θέατρο και η μουσική τώρα αρχίζουν να αναπτύσσονται.

Από τους συγκεκριμένους συλλόγους έχουν αναπτύξει και λειτουργούν τμήματα θεάτρου και ένας απ' αυτούς λειτουργεί και μουσικό τμήμα, που δίνει τη δυνατότητα και για εκμάθηση κάποιου μουσικού οργάνου και για δημιουργία μικρών μουσικών συγκροτημάτων, για μια έκφραση μέσα από τη μουσική που τη διαλέγουν οι ίδιοι.

Αξιόλογη είναι επίσης η προσπάθεια του συλλόγου που λειτουργεί μια ελεύθερη ομάδα νέων, στην οποία τα παιδιά συμμετέχουν στο πρόγραμμα-στη συζήτηση, εκδήλωση και αποφασίζουν μέσα απ' αυτό που θέλουν τα ίδια.

Το θέμα της μικρής συμμετοχής νέων στα προγράμματα φαίνεται να τους απασχολεί όλους στα διοικητικά συμβούλια.

Από τη μεριά μου δεν υποστηρίζω πως ο μεγάλος αριθμός συμμετοχής δείχνει αυτόματα και επιτυχία των προγραμμάτων.

Αλλά αυτή η μικρή προσέλευση για την οποία όλοι μιλούν, θα πρέπει να τους απασχολήσει σοβαρά για το τί τελικά είναι αυτό που λείπει ή που λειτουργεί άσχημα και δεν επιτρέπει μια καθολική συμμετοχή στα μέτρα που αυτή είναι εφικτή.

Γι' αυτό το θέμα όμως θα επανέλθουμε γιατί είναι κάτι που θα μας απασχολήσει και ειδικότερα.

Βλέπουμε επίσης πως συνεχίζουν τα προγράμματα που λειτουργούν από καλιά εκτός από μεμονωμένες περιπτώσεις και για το μέλλον έχουν αρκετές ενδιαφέρουσες σκέψεις τις οποίες ορισμένοι σύλλογοι αρχίζουν να υλοποιούν.

Φαίνεται πως η ιδέα δημιουργίας ενός είδους "στεκιού", αρέσει σε πολλούς, αλλά το "στέκι" κρύβει τον κίνδυνο να μετατραπεί σ' ένα κοινό καφενείο νέων αν δεν μελετηθεί σωστά και μελέτη από τη μεριά των συλλόγων δεν υπάρχει παρά μόνο ενθουσιασμός και σκέψεις απ' ό,τι τουλάχιστον φάνηκε.

Περνώντας στο θέμα "συνεργασία με άλλους φορείς" βλέπουμε πως αυτή η συνεργασία υπάρχει είτε για οικονομικούς λόγους είτε για παροχή συμβουλευτικής βοήθειας και έντυπου υλικού ή κινηματογραφικού κ.λ.π.

Βέβαια υπάρχουν και παράπονα, αλλά γενικά φαίνεται πως οι σύλλογοι δεν δουλεύουν τελείως μόνοι τους, αλλά έχουν την συμπαράσταση των τοπικών και άλλων φορέων, χωρίς αυτό να σημαίνει βέβαια πως υπάρχει και η καλύτερη συνεργασία που θα μπορούσε.

Οι υπεύθυνες καθηγήτριες με τις οποίες ήρθα σε επαφή, βρίσκονται στους συλλόγους από την αρχή της λειτουργίας τους ως εκπαιδευτικά κέντρα για σπουδαστές κοινωνικών λειτουργούς, και αυτό είναι πολύ σημαντικό διότι έτσι έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν αρκετά καλά το σύλλογο στον οποίο βρίσκονται, να δουλεύουν πάνω στις ανάγκες και τα προβλήματα που εντοπίζουν όσο χρόνο διαπραγματεύονται με τους ανθρώπους του συλλόγου και της κοινότητας ευρύτερα. Στην αξιολόγησή τους για τα προγράμματα που υπάρχουν για τους νέους, κατέληξαν πως ουσιαστικά δεν υπάρχουν τέτοια

προγράμματα κι αμέσως βλέπουμε μια τελείως διαφορετική άποψη από εκείνη των ανθρώπων των διοικητικών συμβουλίων, οι οποίοι για διάφορα τέτοια προγράμματα που υπάρχουν στους συλλόγους τους.

Το γεγονός ότι ο κόσμος της κάθε περιοχής στην οποία ανήκει ο κάθε σύλλογος, δεν είναι έτοιμος να δεχτεί αυτές τις προσπάθειες που γίνονται για τους νέους και κρατά μια αρνητική στάση, δείχνει πως κανείς δεν ενδιαφέρθηκε να τον προετοιμάσει σωστά, αυτό το κόσμο. Δεν υποδεικνύω κάποιο τρόπο που ίσως θάταν αποδοτικός στο έργο του, αλλά τονίζω το γεγονός ότι προσπαθούν να εφαρμόσουν νέες ιδέες σε μη δευτικό έδαφος, πράγμα που εξασφαλίζει την αρχική τουλάχιστον μη επιτυχία των όσων γίνονται. Όταν οι γονείς δεν είναι έτοιμοι να δεχτούν ένα νέο τρόπο σκέψης, δεν είναι εύκολο να προχωρήσουν τα προγράμματα για τους νέους. Και όπως ανέφεραν και τα ίδια τα παιδιά αυτό αποτελεί ένα από τα βασικότερά τους προβλήματα.

Και θα πρέπει να μείνουμε λίγο και σε ένα άλλο πολύ βασικό πρόβλημα που αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα και στην προσέλευση των παιδιών και στην ομαλή διεξαγωγή των διαφόρων προγραμμάτων. Πρόκειται για το πρόβλημα της κομματικής ταυτότητας των συλλόγων. Όταν λοιπόν ο σύλλογος είναι έντονα κομματικά ενταγμένος κάπου, τα προγράμματά του τα διαμορφώνει ανάλογα, οπότε γίνεται ένας σύλλογος ανοικτός στη κοινότητα μόνο για μια ορισμένη κομματική μειονότητα ή πλειονότητα ανάλογα. Και αυτό διότι δύσκολα για τα ελληνικά δεδομένα, συμβιώνουν σε ένα χώρο άνθρωποι προερχόμενοι από διαφορετικούς πολιτικούς χώρους.

Βιτός αυτού τα παιδιά σκεφτόμενα πως θα "στιγματιστούν πολι-

τικά" πηγαίνοντας στ σύλλογο, κροτιμούν να μην πάνε καθόλου, οπότε έχουμε το πρόβλημα της μικρής συμμετοχής στα προγράμματα για το οποίο αναφέρομαι.

Το τόσο σοβαρό όμως αυτό πρόβλημα δεν φαίνεται να επισημαίνουν οι ίδιοι οι σύλλογοι σαν διοικητικά συμβούλια, στοχεύοντας στην επικράτηση της πολιτικής τους στη γειτονιά-κοινότητα.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί μίλησαν για σημαντικότητα του ρόλου τους στα συγκεκριμένα προγράμματα, αλλά οι ιδέες τους για ριζοσπαστική προσέγγιση στην οργάνωση νεολαιίστικων προγραμμάτων για την κοινότητα, στερούνται προτεραιότητας και ευρύτητας.

Και είναι πραγματικά περίεργο, το πως σύλλογοι με ένα, δύο και τρία χρόνια συνεργασίας με Κοινωνικούς Λειτουργούς έχουν προχωρήσει σε προγράμματα για τους νέους και ο σύλλογος με τα περισσότερα χρόνια -επτά- συνεργασίας βρίσκεται ακόμη στην αρχή όπως είπε η υπεύθυνη καθηγήτρια και το μόνο που έχει να παρουσιάσει είναι μια ομάδα εκμάθησης δημοτικών χορών, η οποία δουλεύει με δασκάλους από τη ΝΕΑΕ.

Δυσκολίες παντού υπάρχουν και αναγνωρίζονται, αλλά για το θέμα αυτό ίσως χρειάζομαστε περισσότερες εξηγήσεις, τις οποίες δεν έχουμε.

Από τους υπεύθυνους των προγραμμάτων για τους νέους, κανείς τους δεν είναι μέλος του συλλόγου στον οποίο εργάζονται, ούτε και κατοικεί στη γειτονιά-περιοχή του συλλόγου.

Το γεγονός αυτό δείχνει πως ίσως δεν διαθέτει ο σύλλογος μέλη ικανά για υπεύθυνους προγραμμάτων ή απλά αναζητά πρόσωπα έξω από το χώρο του, παραμερίζοντας το δυναμικό που έχει και που ίσως να είναι ικανό. Όταν οι υπεύθυνοι προέρ-

χονται από ένα τελείως διαφορετικό γεωγραφικό-πολιτιστικό κ.λ.π. χώρο, δεν είναι εύκολο να προσεγγίσουν σωστά κι εποικοδομητικά τα μέλη των προγραμμάτων-χωρίς αυτό να απηκλείεται-κι επίσης ο σύλλογος παύει να είναι αυτόνομος και εξαρτάται από άτομα έξω, ακόμη και από τη κοινότητά του και έτσι έχουμε το φαινόμενο να σταματούν ή να μην προχχρούν καθόλου προγράμματα ελλείψει στελεχών.

Όμως σε κάθε κοινωνία πιστεύω, υπάρχουν άνθρωποι, οι οποίοι θα μπορούσαν με τη κατάλληλη παιδεία να αναλάβουν και να φέρουν σε πέρας πολλά πράγματα. Ανόμη κι αν εκ των πραγμάτων, πρέπει να έρθει κάποιο άτομο εξω-συλλογικό, θα μπορεί συγχρόνως κάποιο μέλος του συλλόγου να εργάζεται μαζί του ως βοηθός, ώστε να μην αποδιοργανώνεται τελείως το πρόγραμμα μόλις φύγει ο υπεύθυνος.

Το καλοκαίρι π.χ. που φεύγουν οι σπουδαστές Κοινωνικοί Λειτουργοί (από τους υπεύθυνους των προγραμμάτων, οι περισσότεροι είναι σπουδαστές Κοινωνικοί Λειτουργοί), πάρα πολλά προγράμματα των συλλόγων σταματούν.

Το ότι υπάρχει συνεργασία με διάφορους φορείς, είναι πολύ θετικό για την καλύτερη διοργάνωση των προγραμμάτων, των οποίων οι υπεύθυνοι είναι ευχαριστημένοι γιατί οι στόχοι που έθεσαν έχουν πραγματοποιηθεί.

Τα ενδιαφέροντα των παιδιών που συμμετέχουν σαν μέλη στα νελαίστινά προγράμματα είναι περιορισμένα. Χαρακτηριστικό είναι ότι όλοι αναφέρουν ως χώρο που περνούν τις περισσότερες ελεύθερες ώρες στο σπίτι. Αυτό επιδέχεται διάφορες ερμηνείες. Τα παιδιά προτιμούν το σπίτι τους είτε γιατί δεν έχουν πού αλλού να πάνε, γιατί έχουν πολύ διάβασμα κ.λ.π είτε γιατί πραγματικά εκεί βρίσκουν ηρεμία και σιγουριά.

Όμως, αν σκεφτούμε πως τελευταία ο τύπος, τα μαζικά μέσα ενημέρωσης κ.λ.π. μολούνε για νέους που φεύγουν από το σπίτι τους, που διαθέτουν πολλές ώρες σε χώρους ψυχαγωγίας έξω από το σπίτι, τα παιδιά των συλλόγων, έρχονται να μιλήσουν για τελείως διαφορετικά πράγματα.

Κάθονται στο σπίτι, μαθαίνουν δημοτικούς χορούς, κάποιο μουσικό όργανο, πηγαίνουν στο σύλλογο, στο γήπεδο, διασκεδάζουν στα ταβερνάκια. Έχουμε δηλαδή να κάνουμε με μια εφησυχασμένη νέα γενιά, ανεπιρέαστη από ξενόφερτους τρόπους ζωής, που συνεχίζει να ζει όπως οι νέοι πριν μερικά χρόνια. Θα πρέπει όμως να σημειώσουμε πως πρόκειται για ένα μικρό αριθμό νέων και φυσικά δεν μπορούν αυτά τα παιδιά να εκπροσωπούν ούτε το σύνολο των νέων που πηγαίνει σε κάποιο εικολιτιστικό σύλλογο. Γεγονός πάντως είναι πως τα παιδιά αυτά προέρχονται από ημιαστικές περιοχές, στις οποίες οι χώροι ψυχαγωγίας είναι ελάχιστοι και ο σύλλογος αποτελεί κάτι πολύ σημαντικό για εξωσχολική απασχόληση.

Και από τις απαντήσεις τους διαπιστώνουμε πως είναι ευχαριστημένα και από τη συμμετοχή τους και από τις σχέσεις τους με τους ανθρώπους του συλλόγου.

Μίλησαν βέβαια και για το βασικό πρόβλημα που δημιουργούν με την αρνητική στάση του οι άνθρωποι της κοινότητας-περιοχής, στο οποίο αναφέρθηκα ήδη.

Το ότι υπάρχουν προβλήματα και μεταξύ των παιδιών είναι πολύ φυσικό. Αποτελούν διαφορετικές προσωπικότητες, ο καθένας έχει τις απόψεις του, τις οποίες λίγο πολύ, θέλει να επιβάλλει στους άλλους. Η ηλικία τους θέλει απόλυτους σ' αυτό που πιστεύουν.

Κάπου ακούστηκε πως όταν γίνεται κάποια εκδήλωση υπάρχει μεγαλύτερη συμμετοχή, απ' ότι στα άλλα προγράμματα και κά-

ποιος το ερμήνευσε αυτό με τη χαρακτηριστική φράση:

"Τότε τα παιδιά μπορούν να κάνουν καμιά".

Η επιθυμία για συναναστροφή και συνδιαλλαγή με το άλλο φύλο είναι φυσική και έντονη. Αλλά εδώ φαίνεται πως ο σύλλογος "χρησιμοποιείται" από μερικά παιδιά για την αναζήτηση συντρόφου, ενώ τα προγράμματα μπορεί και να μην τους ενδιαφέρουν καθόλου.

Και πάλι όμως πρέπει να τονίσουμε πως μιλούμε όχι για το σύνολο των παιδιών, αλλά για ένα μέρος του συνόλου.

Χαρακτηριστικό είναι πως τα μισά από τα μέλη των προγραμμάτων δεν είχαν να προτείνουν τίποτε για την καλιτέρευση των προγραμμάτων σε ποιότητα και βαθμό συμμετοχής.

Αυτό δείχνει πως ή πραγματικά δεν έχουν αναπτύξει την κριτική ικανότητα και δεν έχουν να κάνουν καμιά πρόταση, ή πως δεν έχουν μάθει να εκφέρουν τη γνώμη τους.

Και όταν αυτή τους ζητηθεί, κάπου μπλοκάρονται να μιλήσουν.

Οι εκπαιδευόμενοι Κοινωνικοί Λειτουργοί ήταν πολύ λακωνικοί στις εκαντήσεις τους, οι οποίες τους χωρίζουν σε δύο ομάδες: σ'αυτούς που πιστεύουν πως η συμμετοχή τους στα προγράμματα για τους νέους ως προς την εκπαίδευσή τους και ως προς τους ανθρώπους στους οποίους απευθύνονται τα προγράμματα ήταν αποδοτική, και σ'αυτούς που πιστεύουν πως δεν ήταν αποδοτική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ--

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

είναι απαραίτητο πριν προχωρήσουμε σε προτάσεις, να τονίσουμε πως όποια πρόταση κι αν κάνουμε, θα πρέπει αυτή να είναι σύμφωνη κατά κύριο λόγο με τις ανάγκες και απαιτήσεις της νεανικής ηλικίας. Πρόκειται για ηλικία προβληματισμού: "Ο ψυχισμός του εφήβου βρίσκεται σε συνεχή κίνηση. Και κάθε στιγμή με τη λαχτάρα της περιπέτειας, τη γοητεία του καινούργιου, την οδύνη που προκαλεί το ξερίζωμα από το οικείο και τη συνήθεια. Και ενώ η ψυχική αυτή κινητικότητα κατευθύνεται προς τον έξω κόσμο, ουσιαστικά, το κέντρο βρίσκεται στο ΕΓΩ, του οποίου την οικοδόμηση και κατάφαση υπηρετεί. Ο νεαρός άνθρωπος αναζητά να βρεί, να γνωρίσει, να αγαπήσει και να εκιβάλλει τη προσωπικότητά του, μέσα από την κατάκτηση της σωματικής, συναισθηματικής και πνευματικής του ωριμότητας" (Κοσμιόπουλος ⁽¹⁹⁸⁰⁾ ~~Αλέξανδρος, "Ψυχολογία και οδηγητική της παιδικής και νεανικής ηλικίας", Πάτρα 1980, σελ. 41).~~

Και μια και μιλούμε για προγράμματα για τους νέους, που θα βοηθήσουν σε μια πολιτιστική συνειδητοποίηση, θα πρέπει να πούμε για τη σημαντικότητα της ψυχαγωγίας (μορφωτική ή ψυχαγωγία διασκέδασης): "Πέρα από τη βιολογική και ψυχολογική της σημασία μένει μια θαυμάσια μορφωτική και κοινωνική ευκαιρία για τον έφηβο. Το σπουδαιότερο όμως είναι πως χαρίζει στον αναπτυσσόμενο άνθρωπο την έννοια του μέτρου, της απλής ζωής που αρνείται στο λίγο και στο απαραίτητο, ενώ συγχρόνως αποτελεί το αναντικατάστατο μέσο για συναισθηματική εκτόνωση και χαλάρωση" (Κοσμιόπουλος ⁽¹⁹⁸⁰⁾ ~~Αλέξανδρος, "Ψυχολογία και οδηγητική της παιδικής και νεανικής ηλικίας", Πάτρα 1980, σελ. 42).~~

Μια τόσο δύσκολο λοιπόν και συναισθηματικά και ψυχολογικά επίπονη ηλικία, έχει ανάγκη από τους κατάλληλους ανθρώπους

σαν διαμορφωτές και όχι σαν εκτελεστές ψυχρής εξουσίας.

Για την ελληνική πραγματικότητα μιλήσαμε, όπως επίσης και για τις προσπάθειες που αρχίζουν να γίνονται με κύριο άξονα το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού. Πιστεύουμε πως στη β'ση τους όσα άρχισαν πλέον να γίνονται είναι σωστά. Επηρεζόμενοι όμως και στα πορίσματα της έρευνας, μπορούμε να προβάλλουμε και κάποιες δικές μας απόψεις-προτάσεις.

Αρχικά τονίζουμε τη σημασία των ερευνητικών εργασιών-που πραγματικά είναι ελάχιστες γύρω από το χώρο αυτό-οι οποίες θα βοηθήσουν, όπως κάθε επιστημονική έρευνα, στη πληρέστερη γνώση του αντικειμένου, έτσι ώστε να μπορέσουν να συγκεκριμενοποιηθούν τα στοιχεία, τα οποία θα οδηγήσουν τη Πολιτεία στο σχεδιασμό μιάς πολιτικής που θα προσφέρει στους νέους ευκαιρίες για ωφέλιμη αξιοποίηση του νεανικού τους δυναμικού. Πέρα από τη δημιουργία καινούργιων προγραμμάτων, η υποκίνηση των ήδη υπάρχοντων φορέων να αναμορφώσουν τα προγράμματά τους ή ακόμη και να τα επεκτείνουν, προς την κατεύθυνση αυτή.

Φυσικά προτείνουμε να υπάρχει μια συμμετοχή από μέρους των νέων στη διαμόρφωση των προγραμμάτων και ακόμα κατά την πορεία της εφαρμογής τους. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη δημιουργία, μέσα στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς συλλόγους και γενικά μέσα στα προγράμματα που υλοποιούνται από τους κρατικούς φορείς, "επιτροπών" νεότητας, των οποίων τα αιρετά μέλη με τις διαδικασίες τους θα συμμετέχουν ενεργά για μια λειτουργία των προγραμμάτων όσο το δυνατόν πιο αποδοτική γι'αυτούς.

Σ'αυτό το σημείο θα πρέπει να προσέξουμε ώστε τα νέα προγράμματα να λαμβάνουν υπ'όψη, το γεωγραφικό και πολιτιστικό

πρ^οβλ^ηση
1
3

στον οποίο κινούνται οι νέες, αλλά να μην αποκλείουν την εισροή και την ανταλλαγή ιδεών από άλλους πολιτιστικούς χώρους. π.χ. Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις νέες κοινωνικές δομές που σχηματίζονται στο σύγχρονο κόσμο, αλλά παράλληλα θα πρέπει να λαμβάνουμε υπ' όψην το πολιτιστικό μας παρελθόν και την σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα. Έτσι στην περίπτωση που θα υπάρξει κάποιος επηρεασμός από "ξενόφερτες" ιδέες, να προσαρμόζονται αυτές, για να λειτουργήσουν στην ιδιαιτερότητα του χώρου μας για να μην αλλοιωθεί το ελληνικό στοιχείο και χαθεί η ελληνική ταυτότητα.

Το βασικότερο όμως, σύμφωνα με τη διακήρυξη της Γενικής Συνελεύσεως του Ο.Η.Ε. της 7ης Δεκεμβρίου 1965, είναι ότι "η νέα γενιά πρέπει να ανατραφεί με το πνεύμα της ειρήνης, της δικαιοσύνης, της ελευθερίας, του σεβασμού και της αμοιβαίας κατανόησης".

Βιβλιογραφία

Α' κεφαλαίου:

- 1) Φρέϊρε Πάουλο, "Πολιτιστική δράση για την κατάκτηση της ελευθερίας", Εκδόσεις Εκστάνιότη 1977.
- 2) "Ιστορία του Ελληνικού Έθνους", Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. 1972.
- 3) Καλογεροπούλου Αθηνά, "Ιστορία των αρχαίων χρόνων ως τα 146 π.Χ." ΟΣΑΒ 1977.
- 4) Ξουρνοβασίλης Γεώργιος, "Τα Έξι Ημερολόγια, Ελληνική νεολαία και ροκ εν ρολ", 1984 Εκδόσεις Οδυσσέως ΘΕΣ.

Β' κεφαλαίου:

- 1) "Αγαπή τον αθλητισμό και προσπάθω" Ενημερωτικό φυλλάδιο του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού.
- 2) "Νέοι και χορός, ρυθμός και κίνηση", Ενημερωτικό φυλλάδιο του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς και Αθλητισμού.
- 3) "Νέοι και χορός, ρυθμός και κίνηση", Συνέντευξη τύπου, Τετάρτη 27 Μάρτη, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού.
- 4) Συνέδριο Νεολαίας και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Για το δικαίωμα στον αθλητισμό, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, Πρακτικά συνεδρίου.
- 5) "Κέντρο πληροφόρησης Νεότητας, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, ενημερωτικό φυλλάδιο.
- 6) "Κέντρα νεότητας, Εναλλακτικοί χώροι για τον ελεύθερο χρόνο, Υφυπουργείο Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, Ενημερωτικό φυλλάδιο.
- 7) "Βιβλιοθήκη για παιδιά και αφήβους. Ένα πρόγραμμα του Υφ. Νέας Γενιάς και Αθλητισμού σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση. Υφ. Νέας Γενιάς και Αθλητισμού, Ενημερωτικό φυλλάδιο.

8) Υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, ΟΑΕΔ, ενημερωτικό φυλλάδιο ΟΑΕΔ.

9) "Τί είναι και τί προσφέρει ο ΟΑΕΔ, Η ταυτότητα του ΟΑΕΔ". ΟΑΕΔ, Αθήνα Ιούλιος 1983, ενημερωτικό φυλλάδιο.

10) Συνέδριο, Νεολαία και Τοπική Αυτοδιοίκηση, Για το δικαίωμα στη μόρφωση, Υφ. Θέας Γενιάς και Αθλητισμού, Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας, Πρακτικά Συνεδρίου.

Στ' Εμφαλαίου:

Γεωρόπουλος Β. ~~Αλέξανδρος~~, "Ψυχολογία και Οδηγητική της παιδικής και μεανικής ηλικίας", Πάτρα 1980.